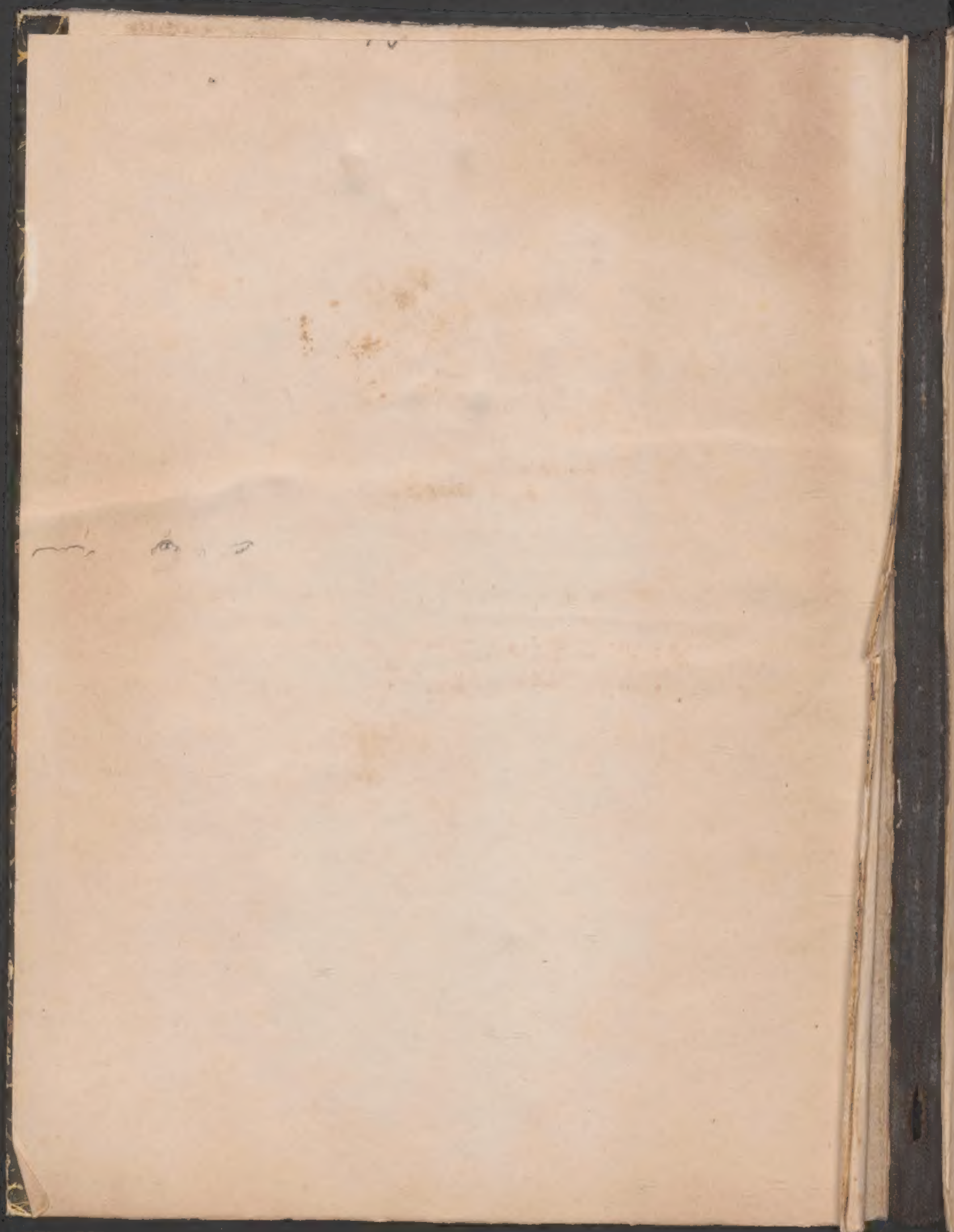

V
B
J
C

Artykuły

Práwá Máydebur-ſkiego / Ktore zową Speculum Saxonum.

Z Láćinſkiego Jezyká ná Polſki przełożone/y znowu Druko-wáne. Roku

1560.

Cum Gratia et Priuilegio REGIÆ MAIESTATIS, cuius exemplum 12 pagina reperies.

IN INSIGNE DOMVS
TARNOVIÆ.

Hæc quicunq; vides cœleſtia lumina, Phœben
 Tarnouiæ, ſtella cum radiante, domus.
Cœleſtes ea ſigna viros, natumq́; Patremq́;
 Ne dubita, totam deniq; ferre domum.
Dant patriæ tenebris hæc claram ſydera lucem,
 Orbe nec in toto clarius vlla micant.
Nec niſi tum poterunt extingui, quando peribit
 Hoc cœlũ, et quicquid maximus orbis habet.

TRICESIVS F.

Oświecenie Wielmożnemu Pánu / Pánu Janowi Chrystoffowi / Hrábi ná Tharnowie / Kástellanowi Woynickiemu / Stároście Sendomierskiemu / Pánu mnie Láskáwemu.

JEst ten obyczay / iż ći co Ksyegi á pismá iákie ludźiem potrzebne wydawáią / thedy táką prace swą / komu tákiemu Dedykuią / kthorego rozumieią być they powagi / pod ktoregoby Imieniem pisánie ktore czynią było ludźiem wźietsze / y przyiemnieysze / y ktoryby mogł być tákim rzeczam / ktore piszą / powodem y obroną. A ponieważes W. M. z Domu stárożytnego sławnego / w ktorym záwsze byli Ludźie / Rzecz pospolitą miłuiący / á ktorzy spráwiedliwośći sye dźierżeli / y iey pomagáli / iákoż y czásu ninieyszego J. M. Pan Oyćiec W. M. Pan Sławny /

ktory zá wieku swego áż do tych czásow / y czásu pokoiu/y czásu walki Rzeczy pospolitey sławnie y pożytecznie służył / czego ia pisániem swym vkracam/ iż rzecz iáwna á wiádoma ludziem iest. Aby kto nie mnimał że pochlebowáć chce / gdyż o żywych pisáć / o ich vczynkoch / o ich dzieioch/ á zwłaszczá o tych / kthorychby dobrodzieystwá vżyć mogł niegdy : thedy sye tákich rzeczy przevchraniáią zá żywotá wydáwáć : Bo áczkolto wiek kto prawdę mowi o żywych / wszákoż záwisni Ludzie ináczey nie vmieią iedno pochlebstwu przyczytáć : iák dobry á pobożny człowiek gdy złą powieść o żywych słyszy/nienawiści przypisuie. A iż ty Ksyążki ktore na Polskie przełożono á przes mie Drukowáne są / około czynienia Spráwiedliwości są/przez ktorey żadna ziemiá/ żadne Krolestwo spráwowáć sye dobrze niemoże/ Tedy tego potrzebá áby sye Spráwiedliwości czynić kożdy vczył / zá czym iuż wszytko dobre pochodzi:bo gdzie Spráwiedliwość iest/tá czyni zgodę miedzy Ludźmi/boiaźń złym áby niegrzeszyli: gdzie spráwiedliwości niemász/ tám sye dobrze nic dziać niemoże/Bo pismo mowi/Propter iniusticias transferuntur regna de gente in gentē. A thák nie tylko Krolowie/ Ksyążetá/ ále theż y Senatorowie/y wszytcy ktorzy Rzecz pospolitą

spráwuią/

ſpráwuią/álbo o niey rádzą/máią vmieć Spráwiedliwość czynić/ iżby Páná Bogá przodkiem znáiąc/ nie obłudnie / ále s práwego ſercá go chwalili/y iego ſye Náuką ſpráwowáli: Rzecz poſpolitą ſwoie/ieſli chcą iey dobrze ſłużyć/á dobrze ią ſpráwowáć/áby ią ználi:bo Rzeczy poſpolitey nieznáiąc/tám dobra á pożyteczna rádá być niemoże. Bo rádá w kożdey potrzebie/wedle ſpoſobu kożdey ziemie ma być dawaná á czynioná. Ná przykład: Ktoby chćiał rádźić o Polſkich rzeczach ſpráwuiąc ſye wedle ſpoſobu Weneckiego/ tákże też Weneci / álbo inni ludźie mieli ſye ſpráwowáć wedle obyczáiow polſkich/tedyby to ſtáć niemogło. Trzebá thеż ku Spráwiedliwośći y ku wſzytkim innym rzeczam áby kożdy przełożony pożytek rzeczy poſpolitey/więcey miłował niż ſwoy właſny: Abowiem kto więcey miłuie właſny pożytek niżli poſpolity/pożyteczny być w Rádach niemoże / gdyż łákomſtwo wſzythkim rzeczam dobrym przekaża/ właſne á poććiwe dokonánie/przodkiem Spráwiedliwość. Zadne práwá / żadne Sądy niemogą być dobrze ſpráwowány od łákomych/wſzytki złośći/wſzytki roſpuſty/ wſzytki wyſtępy/ będą bes pomſty/gdźie to może odkupić złotem. Nie ieſt nic ták Swiętego/áni ták pobożnego/czego nie zgwałći łákom-

ſtwo: A ták ktorzy w Rzeczy poſpolitey co ſprá-
wuią/ łákomſtwá ſye bárzo wiárowáć máią.
A iż też niegdy pokoy á niegdy walki po ſobie by-
wáią/trzebá ſye ſtáráć/ áby y czáſu pokoiu/y czá-
ſu walki kożdy táki vmiał ſye zgádząć/á przychy-
láć rádámi ſwymi/ták iáko potrzebá ná ten czás
nieſye. Czáſu pokoiu/ naywietſza potrzebá/áby
była kożdemu ſpráwiedliwość: á rozeznáwáć/ál-
bo czynić ſpráwiedliwość bes vmienia Práwá
żadny dobrze niemoże: á ták trzebá práwo vmieć.
Czáſu walki/ áby miał też náuke y ſpráwe rzeczy
rycerſkich/iákieby mogł/á pan Bog by mu vmieć
dopuſćił: y moc Nieprzyaćielſką y ſwoie widząc
wedle czáſu ták o Obronie myſlił/rádził/ álbo ią
też ſpráwował/iákoby rozumiał napożyteczniey
być ſwey rzeczy poſpolitey. W rzeczach też tych/
ktore ſye po innych kráioch dzieią/áby ſye też ſtá-
rał/żeby wiádomość miał/iáka być może: ieſliby
ſye gdźie indźie co dobrego dźiáło/coby też v nas
mogło być/ áby ſye o to ſtárał/ żeby też to v nas
było: á coby źle/áby tego przeſtrzegał / áby ſye to
do nas niewnioſło. Thez gdźie przyydźie czy-
nić przymierza/tráktaty iákie/odpowiedźi s ſtro-
ny rzeczy poſpolitey/áby wtym opátrzny vmiał
być/áby Rzecz poſpolita omyłką álbo błedem iá-
kim nie byłá vwiedźioná. A iż tho ſą wielkie á

trudne rze-

trudne rzecczy/trudno á ſnadź niepodobno/ áby kto wtym wſzytkim doſkonáły być mogł/wſzák-że iednak / im kto wiecey tych rzeczy wſobie ma/ tym też wiecey pożyteczny rzeczy poſpolitey ieſt. A iż/iakom przed tym powiedział/W.Wiel:M. s tego domu/ Tego Oycá/wtey Rzeczy poſpolitey náſzey vrodził ſye./ kthemu iże też ma poniekąd wiadomoſci innych kráiow Krześciańſkich ktore W. Wielm:M.widział : ktemu też rośćie/ aby niegdy obyczáiem Przodkow ſwych Rzeczy poſpolitey dobrze ſłużył : Tedym W.Wiel:M. przeto Dedykował thy Kſyążki / áby Wielmożnoſcią ſwą y przykłádem Oycowſkim / W.M. Sprawiedliwoſci ſtrzegł / y owſzem ią działał/ y pomagał iey kożdemu / thák vbogiemu iáko y bogátemu. Acz ſą Práwá rozne / á wſzákoż zrozumienia iednego / tedy thież łácniey rozumieć y drugie/á zwłaſzczá tych ktorych ludźie poſpolicie á obecnie vżywáią. Bo gdy Oświecona Wielmożność Wáſzá będźie miłował Spráwiedliwość/będźie miłował páná Bogá/ktory dał náuke/ Będźieſz miłował páná Bogá ze wſzyſtkiego ſercá.etcet. Bliźniego ſwego iáko ſam ſyebie/ á wtym záleży wſzytek Zakon:á też to przyrodzony ieſt zakon / Czegobyś nierad ábyć czyniono/ tego nie czyń drugiemu. Nie radby żadny / áby

krzywdę miał/

krzywde miał/nie ma iey theż czynić nikomu. A krzywdá bywa czynioná / nie tylko ze złości/ ale też y z nieumieietności/ á Práwo vmieiąc/ może nikomu nie skrzywdźić/gdy iedno then co sądźi/ álbo rádźi / wedle Práwá czyni. A przetho ty Ksyążki Jáśnie Wielm: W: M. posyłam potrzebne ku Sadom / á proszę pokornie / áby W: Wielm: M. tę praca rąk moich / iáko od Służebniká swego naypowolnieyszego/ raczył wdźięcznie y w obronę swoie przyiąć.

W. Wielmoż: M.

Powolny służebnik/

Lázarz Andrysowic.

Przemowá ku Czytelnikowi.

ACzkolwiek wiele Artykułow opuſzczono kthore w Práwie ſą / á nieczeſto áni záwſze ſye przytráffuią / Drugie tež nie ſą potrzebne ku ſpráwam Obywátelom tu Koronnym: niektore tež nie thák ſzeroce opiſáne / iáko w Práwie ſtoią. Wſzákże ták wſzytko nápiſano / iż kożdy wyrozumie / iáko ktorą rzecz ſkázáć ma. A gdzieby tež thego potrzebá / thedy w Łácinſkim Exemplarzu to naydzie coby ſye opuſcito ex induſtria: telko ty ſą opiſáne Artykuły / ktore poſpolicie á obecnie ſye przygadzáią / á o ktore ludzie obe-

dźie obecnie przed Sąd przychodzą/ á do Prawá ſye vciekáią. A przeto áby w Miáſteczkach/ gdźie dobrych Práktykow niemáſz/ tákże tez Szláchtá/ y Vrzednicy/ ktorzy Imienia ſpráwuią / á miedzy Ludźmi á poddánymi Spráwiedliwoſć ich rozeznawáią/ áby rzeczy ty ktore ſye obecnie miedzy ludźmi przygadzáią / vmieli á wiedźieli iáko ſądźić / á ſpráwiedliwoſć vznáwáć máią/ Aby nie z głow ſądźili/ ále wedle Práwá piſánego/ gdyż kożda rzecz kthora ſye wedle porządku z práwá dźieie/ tedy ſye ſpráwiedliwie dźieie/ á co nie wedle práwá/ co iuż krzywdá á nieſpráwiedliwoſć: y z dobrym ſumnieniem to być niemoże/ gdy kto nie wedle Práwá ſądźi/ bo ſye może omylić y obłądźić/

dźić/á z niewinnego winnego vdźiátáć/ á z winnego niewinnego/ Albo temu przyſądźić / ktho do czego ſpráwiedliwośći niema / á tego odkázáć kthory ſpráwiedliwość ma: O co ſye trzebá páná Bogá báć/ ktory roſkazał ſpráwiedliwie Sądźić: Iuſtè iudicate filij hominum, y ná drugim mieyſtcu/ Dum tempus accepero, iuſtitias ueſtras iudicabo. A ták kto ſye niechce omylić/ tedy ſye práwá piſánego dźierżeć/ á wedle iego ſądźić. Ták czyniąc/ nikomu ſye w iego ſpráwiedliwośći nieublizy/ á ſumnienia też złego nie będźie mieć potrzebá/ ponieważ tho ieſt

Regula Iuris, Quod Iure
fit, iuſtè fit.
&c.

Priuilegij à S.M.R.POlonorum concessi, ne quis per ignorantiam laboribus nostris nocendi occasionem arripiat, tenorem hic inseruimus.

SIGISMVNDVS AVGVSTVS

DEI GRATIA REX POLONIÆ, MAGNVS DVX LITHWANIÆ, RVSSIÆ, PRVSSIÆ, MAZOVIÆ, SAMOGITIÆ, &c. DOMINVS ET HÆRES.

NOTVM facimus tenore præsentium Vniuersis & singulis quorum interest aut intererit. Cum fidelis dilectus Lazarus Andreæ Typographus, Nobis reuerenter exponi fecerit, se constituisse in communem vtilitatem suis proprijs Impensis imprimere Libros quosdam vtiles, ad publicè edendum, & petierit, vt consensu Nostro id fieret, publico commodo consulere volentes, id ei concessimus, vt qui libri ei oblati fuerint magni vel parui, siue Latini, siue Græci, siue Hæbraici, aut etiam lingua Polonica, aut Hungarica cōscripti: eos nullo impediente Typis mandare possit,

vel ipse

vel ipſe vel filius ipſius Ioannes: ita tamen vt ſub-iaceant Legib: & conſuetudinibus in hac Impreſſoria arte de iure obſeruari ſolitis. Nos etiã conſulere indemnitati eorum uolentes qui magnis ſuis impenſis cõmuni vtilitati prodeſſe ſtudent , ideo et præfatum Lazarum ipſiusq; filium Ioannem PRIVILEGIO & Edicto NOSTRO REGIO munimus, & tenore præſentium pro NOSTRA authoritate edicimus, Statuimus, & diſtrictè inhibemus, ne quis Typographus, ſeu Impreſſor, ſeu Bibliopola , mediatè vel immediatè Noſtro Regno ſubiectus intra Decennium audeat imprimere , vel imitari , vel diuendere, ſiue hîc ſiue extra Regnum , Libros excuſos à præfato Lazaro ſeu filio eius: ſine expreſſo alterutrius conſenſu. QVI ſecus fecerit, præter amiſsiõem librorum, hic per æmulationem impreſſorum , mulctam quoq; ſex marcarum, auri puri, pendere irremiſsibiliter tenebitur: Cuius mulctę medietas Fiſco Noſtro cedat, altera prefato Lazaro, vel Ioanni filio eius legittimo. In cuius rei Fidem & Teſtimonium SIGILLum Noſtrum præſentibus eſt appenſum. DATum Vilnæ, tertia die Aprilis. Anno DOmini, Milleſimo, Quingenteſimo, Quinquageſimo Octauo. Regni Noſtri, Vigeſimo nono.

Reyestr dla táćwiey- szego náleźienia rzeczy ktorey komu potrzebuiącey.

O Dźiećiach

Poczynáią sye Artykuły Práwá Máydeburskiego.

Naprzod o Spadkach á o Bliskościách.

W Rodzáiu poki są ci co idą ná dol/iáko Synowie/Bráciá/Syostry/ieden po drugim/ Bo są w iedney Liniey/ Dziewki/ Wnekowie / Práwnekowie / poki iedno prostey Liniey stawa w rodzie: ci biorą Spadek ieden po drugim : Ale gdy tych niestánie / co idą prostą Linią / Tedy przed tymi bliższymi co z boku idą/biorą ći/ktore zową po łáćinie Ascendentes, iáko iest Oyćiec / Mátká/Dziad/ Bábá.etcet. Ci biorą spadek przed tymi przyrodzonymi / co z boku przychodzą / á nie s prostey Liniey rodzáiu idą. vt de hoc Speculo Saxonum lib:i,Artic: 17. Et Iure Mun:art:63.

MIedzy Pobocznymi / y Stryy y Wuy / albo Ciotká przychodzą po spadek / Tedy kthorzy są iednákiey bliskości rowni sobie w rodzie / biorą iednáko spadek przed dálszymi : Wszákże Synowcy / Syestrzency / ktorzyby zostali po Rodzicách swych / máią to Práwo rowno s Stryymi / y s Ciothkámi / iákoby thez byli żywi Rodzice ich / máią też bráć spadek rowny / thyle ileby ná Oycá albo ná Máthke ich przydź miáło : Bo Rodzice ich práwo im swe przyumieráią. Speculo Saxonum lib:i, art:17. Et Iure Muni: art:66. in Glosa. Et Spec:Saxonum lib:i, arti:5.

WNekowie gdy ostáną po Dziádu / gdy im też Oyciec vmrze / w Dziedzictwie s Stryymi / y s Ciotkámi z dawná y teraz bráli dział / á Wnekowie po dziewkách niebráli: A wszákoż tho iuż skázono / y ták iuż po Dziewkách / iáko po Syniech biorą bliskość Wnekowie. Abowiem nie iedno Mężczyzná álbo Białagłowá / sámy ku rozmnożeniu rodzáiu / Ale iáko Bog / y Mężczyzne y Niewiásthe stworzył / ku rodzáiowi / Ták też oboim w bliskości imienia ma być rownosć záchowaná. Spec:Saxon: lib: i, arti:5. Et ad idem lib:ij, arti:20. Et lib:i, art:3. et artic:17. Et Iure Muni:arti:63.

Potomstwo

POtomſtwo ieden po drugim tedy ſye iuż w ſyodmym rodzáiu kona. Bo thám iuż rodzay przeſtawa. Speculo Saxon:lib:i,art:3.

ZOne z Dziećmi gdy ktho po ſobie zoſtáwi Mátke ich / kiedy ty Dzieci zeydą przez płodu/ á Mátká ich ie przeżywie/ tedy nikomu nieprzyumrą / y nikt inny niebedzie po nich ſpadku brał w Dziedzicznym ich imieniu / iedno Mátká ich właſna.Speculo Saxo:lib:iij,artic:38.

DZieci ktore ma ktho z nieſlubną żoną / ieſli ią po tym poymie/ tedy iuż tákie Dzieći ſą iáko y ty / co ſye w Małżeńſtwie vrodzą/ y biorą Dziedźictwo s tymi/co ſye z Małżeńſtwá narodźiły. Bo iuż Małżeńſtwo ácz ſye pothym ſtánie vczyni ie iáko s poſlubney żony. Speculo Saxonum libro i,articulo 51.

IMienia áni Działu nie biorą z Bráćią Kárłowie áni kárlice/ ſzaleni/głuchowie: ále ſye tákimi opiekáć máią. Speculo Saxonum lib:i,arti:4.

Mąż gdy vczyni żenie ſwey Dożywoćie ná imieniu/ ieſliby Dzieci iey pomárły/ kto-

rym ono imienie należáło : tedy tákie Dziedzictwo álbo Włosność po nich przypada Máthce ich/ ktorey w łono tákiego imienia swego przyumieráią. Iure Municip:arti:57.

Rzeczy kthoreby zostáły po kthorym Rzemieslniku / á zwłaszczá ku rzemiestu należące / tedy nie idą ni ná kogo innego/ iedno ná potomki álbo bliższe. A żoná do tego nie ma nic áni to do Gierady przysłusze : oprocz thego Náczynia / ktorymby sámá żoná robiłá / tedy tho ku Gieradzie przysłusze / iáko iesth Tkáckie náczynie. Iure Muni:arti:23, in Glosa.

Potomkowie kthorzy po Oycu álbo po Mátce ostawáią / ktorzy nie są z imienia odpráwieni/ zá żywotá Rodziców swoich/ Tedy biorą imienie przed thymi / kthorzy iuż są od swych Rodziców odpráwieni/że iuż wezmą odpráwe od nich zá część ich / áże iuż mieszkáią kożdy ná swym chlebie. Speculo Saxon:lib:ij,art:20. Et lib:i,arti:13. Et Iur:Muni:arti:57.

☞ A iesliby thácy odpráwieni / chcieli dział mieć / wszythko pod przysyegą powinni położyć co wzieli / á wszythko w dział puścić. vt de hoc Spec:Saxo:lib:i,art:13. Y powinni ie bedą s sobą w dział wpuścić / ci co nie byli odpráwieni : o-

procz żeby

procz żeby sye vkazało/ żeby sye przed tym z imienia wyrzekli/tedy działu brać nie mogą. Wypisano tez rzeczy/ kthorych nie powinni kłáść wdział/ci co są iuż odpráwieni: iako gdy co kthory po żenie weźmie/álbo gdźie Oyćiec álbo Matká dádzą Synowi álbo Dziewce száthy/y inne rzeczy/ poki w zdrowiu są. Co thez zyszcze álbo wysłuży ná Walce. etcet. vt de hoc Speculo Saxon: lib: i, articu: 10. Et Iure Muni: artic: 57. Et Specu:Saxon: lib:ij, articu:20.

POtomkowie ktorzy ostáną w imieniu/iesli ieden s nich vmrze: Drudzy ktorzy zostáną Bráćia álbo Syostry dzielą imienie miedzy sye. Ale sye to rozumie/gdźieby Máthki żywey nie mieli/ ná kthorą po Dźieciach imienie spada/ gdy kthore z iey Dźieci zeydźie bes płodu. Iure Muni:artic:57.

IMienie gdy miedzy sobą Bráćia álbo syostry dzielą/ Stárszy dźieli/Młodszy wybiera. Speculo Saxonum libro ij,artic:29.

GDy vmrze Niewiástá / Imienie iey ná Dźieci przypada. A iesli Dźieci iey pomrą/tedy ono imienie ná Oycá ich przypada: á przyrodzeni s strony Mátki/ po tákich dźiećiach

nie biorą spadky/gdy Oyćiec żyw/iedno Oyćiec: toż też y o Mátce ma być rozumiano / że po tákich Dzieciach nie bierze nikt spadku iedno Oyciec y Mátka poki żywi : gdzie ieden s nich zeydzie/ bierze drugi s tych : iako sye to nápisało. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 17. Et Iure Municip: articulo 63.

Umrze ktho/kthory niema áni Bráćiey áni Syostr rodzonych z oboich rodzicow: tedy bliższy/co są w rowney Liniey/ták z Rodzáiu Oycowskiego iáko y Mátczynego / rownym práwem biorą imienie kthorego im przyumrą. Speculo Saxo:lib:i,artic:17. Et Iure Mun: art:63.

Jeśli kto spadek bierze / ktory iest z innego práwá/z inney Jurisdiciey: ma postáwić Rekoymie álbo sye vyśćić / iesliby ktho bliższy ozwał sye do thego imienia / á odzierżał ie s práwá / iż to co bierze ma zásye wroćić. A to iest s práwá y z zwyczáiu/ dla vchronienia ná potym trudnośći.

Dziećinne wszythki rzeczy ktore w imieniu Dziećinnym zostawáią/ thedy ták Meżczyzny iáko Białeglowy rowny spadek y rowne práwo máią: oprocz Gierady á Hergiewetu.

Speculo Saxonum libro i, Articulo 27.

CI ktorzy w Potomſtwo iákie wchodzą / że biorą imienie / álbo Dziedziczne : álbo Niewiáſty ktore biorą Gierade / álbo Potomkowie / co przychodzi ná nie Hergieweth / tedy to czynić powinni: Naprzod kto Dziedzictwo bierze / długi powinien płacić. Spec:Saxo:lib:i, arti:6. Gierade Niewiáſtá kthora bierze / powinná łoże vſtáne dáć Mężowi vmárley żony : po kthorey Gierade bierze. Speculo Saxon: libr:iij, articu:38. Kto bierze Hergiewet / to ieſt zbroie / bliſzſzy ktoremu ſye doſtánie Miecz / tho ieſt ſtárſzy miedzy Bráćią / ten iáko Opiekun powinnoſć tę ná ſobie nieſye że powinien w Sądzie bronić Sye roty tey ktorą ſye opieka. Iure Municip:articulo 26. Et Articulo 49.

Vchome rzeczy / Mąż po żenie bierze / y iemu ich przyumiera / oprocz Gierady / gdzieby thego nie oddáłá zá żywotá s przyzwoleniem Mężowym. Speculo Saxonum libro i, articulo 31. Et libro iij, articu:76.

O Niewiá-

O Niewiástach / y o Dziewkach / á o Gieradzie.

Mąż po żeniney Smierći / wszytki rzeczy rucháiące bierze : oprocz Gierady / the bierze co nabliszsza w rodzie vmárley niewiásty : mimo thez włásne Syny iey / bliszsza w rodzie Gierade bierze / y nie może iey nikomu áni Mężowi Testámentem oddáć / á od bliższych w rodzie oddalić : á inne rzeczy ruchome thedy Mąż po żenie bierze. Speculo Saxon: libro iij, artic:76. Et artic:80. Et Speculo Saxon:libro i, artic:31.& artic:20.

Gieradá to iest / co ty rzeczy do niey przysłuszáią / Száty niewieśćie / kráiane albo iuż poczęte / Sukno álbo Płotno / y ty rzeczy ktore ku niewieśćiemu vbiorowi náleżą / álbo czego zá Mężá vżywáłá. Ale gdzieby Mąż kupczył suknem / álbo płothnem / choćiaby poczęte było /

tedy to nie idzie zenie ále Potomkom/ álbo bliszszym vmárlego / thylko sye rozumie o tych rzeczach kráiánych / kthoreby nie ku kupiectwu nálezáły / ále thylko ku chodzeniu á vzywániu domowemu. ¶ Tez do Gierady przystuszáią / konie ktorymi robiono/krowy/wieprze/ y inne rzeczy/iáko gesi/ kury/ skrzynie/ skrzynki máłe/ złoto ná niciach/ wezglowia/ poduszszki/ prześcierádłá / rzeczy łázienne/ len / pierścienie / ktorych zá Mezá vzywáłá/ wience / Ksyegi/ ná ktorych sye Niewiásty modlą/ zwierciádłá. Iure Muni:arti: 23. et artic: 57. Et Spec:Saxo: libro i, articulo 24.

Dziewká ktora ostawa w domu/v Rodzicow/ á niewypráwiona od nich/ tedy po Mátce bierze Gierade : á tá co iuz wypráwioná / niema śnią bráć Gierady dla tego/ iz thá co iuz wypráwioná/wzięłá iuz wypráwe swą/ á tá czekáłá/ y ku szkodzie y ku pozytku : Bo snadzby tez tákich rzeczy nic nieostáło:A ták cokolwiek tákich rzeczy weznie / niepowinná thego s Syostrą dzielić. Spec:Sax:lib:i,artic:5. Et Spec.Saxo: libro ii,articu:19.Et libro i,articulo 13.

Mąz zony swey száthy / iesliby zá iey zdrowia / álbo zywotá zá potrzebą zástáwił/ potym zoná vmrze / á bliszsza domaga sye Gie=

rady : Mąż powieda że zá potrzebą zá zdrowia żony swey száthy záſtáwił y pieniądze w chorobie iey ſtrawił : bliſzſza by ſye przedſye dopiráłá / gdyż ſye zna / że on záſtáwił / á nie żoná iego : ieſli ma doſyć czynić zá tho álbo nie ? Mąż przedſye to powieda co pierwey / że zá potrzebą / á zá zdrowia żeninego záſtáwił / áże ią thym żywił : ieſli Mąż może dowieść onym v kogo száthy záſtáwiono / że zá zdrowia żeninego száthy záſtáwił: tedy tá ktora ſye Gierady domaga / ma ſámá ſobie wykupić : á Mąż wtym niepowinien ſzkodowáć. vt de hoc Speculo Saxo: libro i, articulo 24 A iż ná potrzebe żenine to vtrácił / á záſtáwił: ieſli mu nie wierzą / przyſyegą tego ma podeprzeć / że ták ieſt. Iure Municí: Articulo 23.

NIewiáſtá gdźieby oddáłá Gierade ná śmierthelney pościeli / ponieważ nie może nic czynić bes Mężowego przyzwolenia : A ták Mąż ma opátrzyć / áby ſye nic ku ſzkodźie iey potomſtwu niedziáło : A gdźieby ſye ſtáło / powinien o to odpowiedáć. Bo iáko Mąż żone powinien w chorobie opátrzyć / we wſzytkich potrzebach / ták też powinien opátrzyć / á niedopuścić / áby ſye co ſtáło / ku ſzkodźie Potomkow w tych rzeczach ktore po śmierći iey ná nie przypadáią. Abowiem żoná oprocz Mężowey woley

áni żadna

áni żadna ſyerotá kim ſye opiekáią/niemogą nic dáć/bes woley ſwego Opiekalniká: á coby ſye w tey rzeczy ſzkody ſtalo / tedy Opiekun powinien to opráwowáć/iáko o tym Speculo Saxon:lib:ij, artic: 38. Y niewymowi ſye tym Opiekun / żem nie byl/álbom niewiedźial / gdyby ſye ſyerotam ſzkodá ſtálá : Bo powinien wſzythko opátrzyć/ aby prze iego niedbáloſć / á nieopátrzenie ſieroćie/ktora ſye opieka ſzkodá ſye niedźiálá. A co ſye Gierady dotycze/ Tedy ieſli odpowie że nie byl/ niewiedźial: y niżli doma byl / tym iuż byly thy rzeczy przes káplaná wynieſyone/ kthoremu tho żoná dálá/dla milosyernego vczynku: tedy bliſzſzy bedźie Práwem thego odijdź / á niżli go máią w tym pokonáć : A Gierady to ieſth tych rzeczy / iuż nie v Meżá/ ále v tego v kogo rzeczy ſą ma bliſzſza dochodźić.Speculo Saxo:lib:i,arti: 11. Et Iure Muni:art:23. Et Specu:Sax: lib:i,artic:24.

GIerady iáko ſye nápiſálo / że żadny niema bráć iedno bliſzſza Niewiáſty they/ ktora iey odumiera. A ieſli niewiáſtá/ po kthorey Gieradá oſtánie/ nie oſtáwi Dziewki po ſobie/á ma Syna żaká ktoryby iuż ákolitem byl/ten bliſzſzy bedźie Gierade wźiąć niżli ſyoſtrá Mátczyná/ álbo inna bliſzſza. Ale gdyby ſye záſye w inny ſtan odmienil / thedy powinien záſye Gie-

rade wrocić. Jeslizeby Dziewká byłá / á Syn też żak Akolit/rowno táki Brát z Syostrą Gieráde weźmie/ iáko o tym Speculo Saxon:lib:1,articulo 5. A iáko przychodźi ná bliższe po Niewieście Gieradá/ták iáko iuż opisano/ co ku niey przysłusze: ták też po Meżu gdyby Synow niemiał/na iego bliższego przychodźi Hergieweth/ tho iest Miecz / zbroiá / co naylepsza ná iednego człowieká/ Koń co lepszy z Syodłem. O ty wszythki rzeczy gdyby Wdowe vmárłego Meżá żone winiono/ Czegoby z tych rzeczy niemiáłá/ przysyegą odeydźie. A gdźieby ich kilko było Bráciey rownych w práwie ku thym rzeczam/ Stárszy Miecz weźmie / á drugiemi rzeczámi rowno sye dźielić będą. Spec:Saxo:lib:1,artic:22. Et Iure Muni: artic: 25. A tych rzeczy nie zową nigdy inedy/Gieradą álbo Hergiewethem/ iedno po śmierci tych/ ktorzy tego odumrą: dla tego / iżby wiedźieć co bliższey álbo bliższemu ma być dano/ á co ná nie przychodźi. Bo zá żywotá/nie zową iedno kożdą rzecz swym imieniem/ Száty szátámi/Zbroie zbroią:y wolno poki żyw kto swym száffowáć/ vt de hoc Iure Mun:art:23. ☞ Y ieśli kupi Suknią dźiś / á potrzebá mu iutro/może ią przedáć ku swey potrzebie. Także też Mąż zbroie: tylko ná śmiertelney pościeli oddáć tego nie może / co zá żywothá máiąc / á dobrego

zdrowia miał á chował áż do choroby: A ták w chorobie thego vtrácić nie ma áni może/ y nikomu oddáć ku ſzkodzie tym ná ktore to przypada/ y po smierci iego niema nikth thego bráć iedno bliſzſzy iáko ſye nápiſało. Iure Municip: artic:65.

NIerady áni Dziedzictwá żoná Mężowi niemoże wzdáć/ bes przyzwolenia Dziedzicow/ á Potomkow. Tákże thez Mąż żenie. Speculo Saxonum libro i, articu:31. Et Iure Municip:articulo 65.et articulo 26.

ZOná ieſli ma od Męzá ſwego zápiſáne opátrzenie do żywotá/ iáko tho zową Láciſkim iezykiem/ Prouiſionem vitæ, Tedy żywnoſć domowa/ coby ią ku żywnoſci ná ieden rok nágotowano/ przychodzi iey wſzythkiego połowicá. A gdzieby tákiego opátrzenia do żywothá niemiáłá/ Tedy vżywáć thego ma/ iedno poty poki w imieniu ſyedzi/ á poki iey z imienia Dziedzicy niewypráwią. Speculo Saxo:lib:i,artic:22. Et articulo 24. Et Iure Muni: articulo 24.

ZOná ktoraby po Męzu ſwoim oſtáłá brzemienna/ ná pogrzebie Męzá ſwego/ álbo też trzydzieſtego dnia po tym/ ma tho vkázáć/ że ieſt brzemienna. A gdy ſye tákie Dziecie vrodzi/

po Oycowskiey smierci/ gdzieby Dźieci Męża iey/ temu tho posledz narodzonemu/ cżeści iego dać niechćiały/ Tedy ma dowieść czterzmi Mężmi/y dwiema niewiástámi/co iey w połogu służyły przy narodzeniu tego Dźiećiecia: ktore dźiecie iesli vmrze/ Mátce w łono przyumiera. A gdzieby do Kośćioła doniesion pothym vmárł/ thedy w tákiey mierze/ Káplani/ Mniszy/ Niewiásty swiádczyć mogą/ że go żywego widźieli: A thák s tąd máią bráć ráde Niewiásty/ áby przy pogrzebie/ álbo trzydźiestego dniá opowiedźiáłá/ że ią Mąż brzemienną odumárł: á Niewiástá może płod nosić w żywoćie dźieśyeć mieśyecy y dwá dni á nie dłużey. Speculo Saxo:lib:i. articulo 33. Et Iure Municip:articulo 96.

GDyby ktho Małżeństwo z żoną brał/ s ktorąby pierwey nie mieszkał/ iżby ią z brzuchem poiał/ Tedy ten płod kthory śye vrodźi/ gdy w Małżeństwo wstąpią przed czásem/ thákże też kthore śye vrodzi po smierci Oycowskiey pozniey/ tedy nie są zupełnego práwá áby bráły śpadek z innemi dobrze narodzonemi. Speculo Saxonum lib: i, artic:36. Et Iure Mun:art:96.

ZOne gdy Mąż poymie/ á śnią nic nie weźmie/ śamby też nic niemiał/ á pothymby śye

społu dorabiáli / tedy żoná po mężowey śmierći czwartą część bierze y Gierade / á trzy częśći ná potomki Mężowe. vt de hoc Iure Municip: Articulo 22. Et Speculo Sax: libro i, arti: 21. et art: 24.

Zoná poki Mąż żyw niema władzey / áni w posagu / áni w sprzętnych rzeczach / to iesth in vtensilibus, Ale wszytko v Mężá zostawa / áż po śmierći Mężowey / toż bierze. Iure Municip: Articulo 24. (:) (:) (:)

Niewiásty żadny przeświádczyć niemoże: ale bliższa sye sámá odwieść / gdy ią o co winuią. Specu: Saxon lib: i, art: 46. Et lib: ij, ar: 63.

Niewiáste álbo Dziewke ktoby zgwałćił / Tedy táka / ktoreyby sye to stało / ma to zá rázem obwołać / y przed vrzędem opowiedźieć. A iesliby w Polu álbo w Lesye sye iey tho stało / Thedy skimby sye podkáłá / ma swoy gwalth świádczyć / y ma idź do Wśi albo do Miásteczká bliższego / á thám ma swoy gwałt obwołáć / opowiedźieć y oświádczyć. A táki káżdy gwałtownik / by thez iáwnie podejrzána Niewiáste zgwałćił / thedy ná gárdle ma być karan. Speculo Saxonum libro ij, articulo 64. Et Iure Municip: articulo 38.

NIewiásty máią mieć opiekuny / ku spráwowániu wszythkich rzeczy: Abowiem przodkiem dla thego że swiádectwem nie mogą być pokonáne. Wtore że przez sye / iedno przez Opiekuná/nie mogą nic zápisáć/álbo dáć:ani też w swey odpowiedzi / nie mogą szkody żadney nieść. Też práwá vmieć niepowinny: á iż by ich też do Sądu niepowłaczano / A thák ie w tym cześcią/ gdyż kożdy woli Mężczyzne o kthorąkolwiek rzecz vpomionąć/niżli Niewiáste/y swiádectwem go przystoyniey pokona/niżli Niewiáste: dla tego że sye Niewiásty szkody strzedz nie umieią. Speculo Saxonum libro i, articulo 46.

NIewiásty w Práwie rzeczy mowić nie mogą / áni sámy przes sye nic czynić / iedno przes Opiekuná. Speculo Sax: lib: ij, articu: 63.

MĄż żenie gdy vięci rękoiemstwem / że iey ma opráwę vczynić / gdy mu Posag po niey dádzą/wtym niewiánowawszy iey vmrze: żoná zostáła po nim/vpomina rękoymie/ rękoymie ácz nieprzą że reczyli / gdy posag zápłacą. A ponieważ posagu nie zápłacono / tedy iey też opráwá nie ma być prze niezápłacenie posagu vczynioná: Ná co bliższa oná Niewiástá samo-

syodmá do-

ſyodmá dowieść / że poſag po niey dano / á záplácono: á nizliby przeciw iey dowodzić miano / że niedano / y wiáno / nie tylko zápiſáne / ále przed ludźmi ktorzyby tho wedle práwá swiádczyli / obiecáne: Tedy bliſzſza oná tego dowieść / á nizli ia przyaćiele Mężowi / o tho przeświádczyć maią. Iure Municip: Articulo 22.

NIewiáſtá / gdźieby thez pociągnełá práwem Potomki Męzá ſwego / że wniosłá do Męzá ſwego Summę iaką pieniedzy: Tedy Potomkowie bliſzſzy dowieść / iáko po vmárłey ręce że nic nie wniosłá / nizliby oná miáłá dowieść ná wnieſyenie: oprocz izby ia chćieli ná dowod s Swiádki iáko po vmárłey ręce puśćić. Iure Municip: Articulo 22.

ZOná bes Mężowego przyzwolenia / niemoże nic vtráćić: tákże tez y Mężowi dáć / bes przyzwolenia Dźiedźicow. Abowiem to imienie / ktore żoná ma / nie innego práwá do thego Mąż ma iedno iáko Opiekun. A ten kim ſye opiekái / niemoze nic dáć / żeby mogło być domnimánie że iáką chytrośćią podſzedł / álbo mocą wyćiſnął: choćiaby tez to przed práwem żoná vczyniłá / weſołą twarzą / tedy to wáżyć nic niema / iáko o thym w práwie Ceſárſkim. Et Iure

Muni:articu:26. Et Spec:Sax:libro 1 art:31.

NIewiástá ktorey Mąż odumrze brzemienney / Tedy niemoże być z Imienia ruszoná/ alez Dziecie porodzi : dla tego/ że to co w żywocie nosi/tedy iest Potomek á Dziedzic onego imienia. Speculo Saxonum libro iij, articulo 38. Et Iure Municip: Articulo 96.

NIewiástá to iest żoná v Mężá/ ácz ieszcze Mąż żyw/może sye wiáná swego domágac / gdyby Mąż vtracał/ álbo iákożkolwiek ku vbostwu idźie/ s tey przyczyny/áby syebye Mężá y Dzieci żywiłá. A wszákoż niemoże tego przedać áni zástáwić áni dárowáć poki Mąż żyw. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 20. Et Iure Municip: Articulo 22.

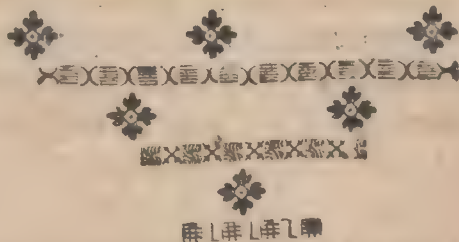
DZiewká kthorąby byłá wyposáżoná przes Oycá y przes Máthke / Tedy ieslíby sye niewyrzekłá z imienia / ma mieć rowny dźiał/ z Brácią álbo s Syostrámi : Ale tho co pierwey wźiełá/chceli mieć dźiał / tedy powinná położyć wrowny dźiał/ to co wźiełá. Speculo Saxo:lib:i, articulo 13. Et Iure Municip:articulo 57.

Dziewká wyposáżoná/ tedy nie bierze Gierá-

dy to iest Niewieściego sprzetu : iedno tá co domá iest/ táka Gierade sámá bierze : á niepowinná iey dzielić s Syostrą zá Mąż wydáną. Iure Municipali Articulo 27. Et lib: i,articulo 5, Speculo Saxonum. (.) (.) (.)

NIewiástá ktora sye niepoczciwie chowa/ tráci dobrą stawe / ale imienia nie tráci: Abowiem tá przyczyná tego iest/że gdzieby dziedzictwo strácila swoie / dáláby sye iey przyczyná/ że z ubostwá mogłá nie przestáć sromothnie żyć. A wszakoż sye to rozumie o wolnych Niewiástach / że Dziedzictwá nie tráca. Ale Mężátka/ktoraby miáła od Męża dożywotną opráwe/álbo opátrzenie / ta tráci maiethność swoie/ gdzieby to ná nie przewiedziono. Speculo Saxonum libro i,articulo 5. Et Iure Municip: art: 22.

O Przedawániu y o kupowániu imienia/ y o wzdániu práwá.

Dziedzicznego Imienia niemoże nikt przedać á oddálić od swego Potomstwá/ tego w ktore też sam wnidzie/ po przodkách swych : oprocz tego gdyby kthory Syn / álbo Dziewká bili Oycá álbo Mátke: álbo gdyby sye Rodzicy stárzeli/ izby ich niechćieli chowáć/ żywić : álbo izby ie z Imienia wypądzáli / álbo kthorymkolwiek obyczáiem o gárdło ich stáli : Tedy s tych przyczyn mogą od nich oddálić Imienie/ Rodzicy ich : ále inák niemogą. A choćiaby przedał álbo oddálił / thedy gdy oni nie przyzwolą / thedy wzdánie nic nieważy: ále co kto sam kupi czego nábedźie/ to może bes przyzwolenia Dziedzicow á Potomkow swych przedáć y dárowáć komu chce : á ma the moc mieć w Práwie: oprocz kto Dzieci własnych Potomkow swych niema/ iedno Bráćią / thedy

wolno mu swe przedác/bes przyzwolenia Bráckiego. Spec:Saxo:lib:i,artic:17.in Glosa.Et lib:iij, art:83.Et libro i,articulo 52.Et lib:i,articulo 84.

GDyby ktho ktorą rzecz przedał/ á przed Sądem niewzdał: A ten komuby przedano/ byłby tego w dźierżeniu/ á záśyeby thego dochodźił/ á przałby że nieprzedał/gdyż tego w Ksyegách niemász: tedy ten kto dźierży/ bliższy iest dowieść/ że to kupił/swiádki/przysyegą/ niżliby thego dowodźić miał/ że nieprzedał/ álbo nie dárował. Abowiem ten ktory iest w dźierżeniu/lepsze práwo zá sobą ma/ niżli ten co go o tho gába álbo pozywa: Bo powod niema zá sobą wiecey/ iedno przysyegę á swiádki/ kthorymi by chćiał dowodźić: A ten kogo winią/ ma zá sobą dźierżenie/przysyegę y dowod przes swiádki/ iáko kupił álbo mu dárowano: á dowod sámotrzećiemu przychodźi. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 15.Et libro ij,articulo 36.

GDźieby też było wątpliwe práwo/ thák powodowe/iáko też tego pozwánego co dźierży: Tedy Dźierżáwcy skázuią dowod/ dla thego że lepsza Condicia thego co dźierży/ niżli tego co niedźierży.Speculo Saxonum libro iij, articulo 4.

DZierżenie to vtwierdza práwo kożdemu

ktoby iákie miał: z ktorego żadny nie może być ruszon iedno práwem przewyciężony. Speculo Saxonum libro ij, articulo 24. Et libro iij, articulo 83. Et Iure Municip: Articulo 29.

KToby Imienie przedał á bronić był powinien / iesliby bronić niemogł / przećiw temu ktoby o to czynił imienie: tedy then komu imienie przedał / powinien imienie wroćić / swe pieniądze zásye wźiąwszy / co zá to dał. Iure Municip: articulo 116. Et Speculo Saxonum libro i. Articulo 9. Et libro iij, Articulo 35.

ŻAdny nie może lepszego práwá innemu spuśćić / iedno iákie sam ma. Iure Municipali articulo 23. Et Articulo 29.

IMienie gdyby ktho przedał / oprocz przyzwolenia Dźiedzicow / na ktore Imienie spáść ma: tedy thakie przedánie nic nieważy: oprocz ktho kupi sam nábedźie / tho może przedáć bes przyzwolenia. A gdy Dźiedźictwo albo Imienie komu wzdawáią v Práwá / á ći ktorymby tá rzecz należálá / będąc przy práwie milczeliby / á niemowiliby ani przećiwili sye temu: tedy po tym przećiw themu iuż mowić nie mogą. W Práwie thez Maydeburskim / ktho co sobie

przed Práwem opráwi / á záchowa / to mu w práwie ma idź. Specu:Saxo:lib:i,artic:52. Et Speculo Saxo:libro ij,articulo 6. Et Iure Mun:art:20.

Dziedźictwo álbo Imienie / ieśli kto dawa álbo zápiśuie : thedy to przed práwem ma być vczyniono / dla tego áby ty rzeczy porządnie szły / y dostátecznie mogły być doświadczone / y dowiedźione / gdźieby tego potrzebá byłá. Iure Muni:arti:55. Et articulo 20. & articulo 140.

IMienie gdyby ktho komu obiecał wzdáć / á w tymby vmárł / niedokonawszythego: niepowinien tego Syn dźierżeć : Bo bliższy sye zostáć w imieniu Oycowskim / niżli then co kupił : A wszákoż pieniądze wroćić powinien ktoreby Oyćiec zá to wźiął. Specu:Saxo:lib:i,arti:9. A wszákże sye to ma rozumieć / coby sam nábył á przedał: gdyż innego dźiedźictwá niemoże przedáć bes przyzwolenia Potomkow własnych.

IMienie iáko iest dwoiákie / Dźiedźiczne y Ruchome : ták też dwoiáka spráwá około niego. Dźiedźictwá / á tego co ku Dźiedźictwu należy / tego bes przyzwolenia własnych potomkow nie może nikth oddáć. Ruchome rzeczy / kthore z mieyscá ná mieysce mogą być przeniesyone / ty

ſyone / ty oddáć kożdy może álbo przed Sądem álbo Teſtámentem: oprocz Gierady á Hergiewethu. A to ſye ma rozumieć gdy kto niemocnym będąc / śmierci ſye iuż nádziewáiąc thákie rzeczy odkázuie. Speculo Saxon:libro i,articu:52. Et ad idem Iure Mun:articulo 21. et articulo 61.

GDyby kto dom kupił/á kupiwſzy żeby ſye weń wprowádził / áczby mu go ieſzcze niewzdano/ tylko áby iuż zadátek kupiwſzy dał/ w tymby then dom zgorzał / thedy oſtátek zá co ſtárgował powinien zápłáćić / gdy iuż onym mieſzkánim potwierdził kupno. Gdźieby wtym domu kupnym nie mieſzkał / á przał ſye że by go nie kupił / thedy bliſzſzy ſye odwieść że nie kupił. Iure Municip:Articulo 140.

GDy ktho Imienie wzdawa álbo że ie komu Dekretem przyſądzáią: Tedy ten co by ſye mienił bliſkość mieć / ieſli oblicznie przy Sądźie będźie / ma záráżem przećiw temu mowić: Abowiem ieſli milczy á niemowi o to/tedy iuż iákoby przyzwalał. Specu: Saxon:lib:ij,arti:6. Gdźieby nie był oblicznie / á był pod tymże prawem / ma czás oto mowić Rok y ſześć niedźiel. Speculo Saxon:lib:iij,artic:83. Et Iure Muni.articulo 20. Et Speculo Saxon:libro i,articulo 70.

GDzie by ktho przedał Imienie / áleby go iesżcze nie wzdał / y dzierżenia niedał : A iesliżeby rzecz oná zginełá/álbo iáką szkodę wzięłá: tedy ten ná tym szkoduie co przedał / á nie ten co kupił. A wszákoż ten co kupił/to co zádał tráći. in Iure Ciuili. Et Iure Municipali arti:140. Et Speculo Saxonum libro i,articulo 9.

O Dawnośćiách.

DAwność o rzeczy Dziedziczne/o stoiące y o leżące. Stoiące / iáko są Domy / Folwárki. Leżące / iáko są Role / Ogrody. A ták o tákie rzeczy / ktho syedźi pod iednym Práwem /iáko to zową pod iednym Dzwonem: kto chce dochodźić/ ma to czynić niźli rok y sześć niedziel wynidźie. Speculo Saxonũ libro iij,articulo 83.Et lib:ij,articu:36.Et artic:44. Et libro i,articulo 70. Et Articulo 28.

DAwność we wszytkich rzeczach iest : o=

procz rzeczy ktore przysłuszaią Skárbowi wierzchniego Páná/álbo Rzeczypospolitey: rzeczy kościelne zginęłe/ v kogo by zástáne: słudzy niewolni/ktorzyby vciekli: rzeczy krádźione/álbo gwałtem wźięte/ Tákie rzeczy dawnosci niemáią: ále w innych wszytkich rzeczách/ tedy iest dawnosć. Speculo Saxon: lib: i, artic:29. Et lib: ij, arti:44. & artic:25. & articulo 36. libro eodem.

DAwnosć rzeczy ruchomych / kthoby o nie nieczynił Rok y dźień / tho iest rok y szesć Niedźiel. Nieruchaiących rzeczy / gdy kto kupi/a zá wzdánim wedle práwá dźierży/ tedy kto pod iednym Dzwonem śyedząc / rok y szesć niedźiel milczy / doydź tego niemoże : ktoby niebył thám gdźie Imienie leży / chodźił po służbach / po rzemieslech / tedy Dźiesyęć lat dawnosć / ku dochodzeniu bliskosci/álbo imienia/ktoreby nań wedle práwá przysłuszáło. A ktoby w źiemi niebył/ ále w cudzych źiemiách / temu Trzydźiesci lat y rok idźie dawnosć. Speculo Saxonũ lib: ij, artic:44. Et Iure Muni: artic:21. et artic: 140. Et Speculo Saxo: libro i, articulo 28. Et libro ij, articulo 31.

ZAstáwne Imienie to dawnosci niema/że ie záwsze bliszszy może wykupić. Speculo Sax: lib: ij, artic:24. Et Iure Muni: artic:20. et art: 140.

DAwność nie iesth w żadney rzeczy / gdźie niemáſz dárowánia álbo przedánia / tho ieſt zapiſu ná co / álbo iż ktho dzierży / gdy iedno zá práwem nie dzierży: tedy w tháktiey rzeczy dawnośći niemáſz. Speculo Saxonũ libro ij, articulo 44. Et libro iij, articulo 4.

DAwność nie idźie Dźiećiam poki lath niemáia / o procz gdy iuż ku lathom przyyda: tedy gdyby były tám oblicznie pod tym prawem á nie mieſzkały nigdźie indźie / á milczályby rok y ſześć niedźiel o ſwa krzywde : thedy iuż dawnośćia tracić moga. Iure Mun: art: 21. Et lib: 1, art: 70

KRzywdy iákie gdy ná kogo żáłuia: poki rok nie minie / ma odpowiedáć. Gdy rok minie / ten ktory ſye miem mieć krzywde / [illegible] iuż mieyſtca to czynić. Specu[illegible]

O Dlugách á o dlużnikach.

DLug iáki/gdy Zoná zá Meża viści/á Mąż vmrze/á ostáwi imienie po sobie/ná kthorymby oná miáłá dożywocie: tedy táka żoná zostáłá po Meżu/niepowinná długow Meżowych płáćić/choćiaby sye zá nie viściłá: ále Potomkowie bedą winni płáćić/poki onego Vmárłego imienia ostawa. A gdźieby iego imienia niedostáło/tedy dopiero żoná/zá co sye viściłá/powinná płáćić s swego. Bo żony niepowinny płáćić długow Meżow swych. Speculo Saxo: libro i, articu: 20

DLug thęż gdyby komu miano płáćić/ná dźień náznáimionowány/á on by niebył: Tedy iedno on dźień stráći: ále pieniedzy á długu swego tym nie tráći. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 11.

GDźieby kto znał dług á dawał fánty álbo imienie/á powiedałby że pieniedzy niema/áni srebrá/áni złotá: tedy ma przysyądz/że thego nie ma: á dłużnik bedźie powinien od niego brać to co dawa: A vrząd Mieyski przysyegły/ma to oszácowáć zá co stoi. Speculo Saxonum lib: i, artic: 70. A iesli ma czym płáćić/tedy do osmi

dy do osmi dni/ potym do trzech dni/potym do dwu dniu/ potym do zachodu Słońcá/albo do iutrá ma być skazána płaca:oprocz żeby Gość był ktoryby iednego dniá do Sądu przyiecháć niemogł/tedy ták prętkiego roku płácić niema. Speculo Saxon:lib:1,articu:5. Et Iure Muni:artic:27. A iesli zakład to iest thy rzeczy kosztownieysze niżli dług/przytym to zostawa/ co nádwysz czyie iest: iesli niedostánie/tedy ten powinien dołożyć á zápłácić. Specu:Saxon:lib:1,artic:70. Et Iure Muni:artic:46.& artic: 27. To też co da w zakłádźie dłużnik / tedy ten kto pożyczył / może obráć miedzy thymi rzeczámi co chce bráć. A gdźieby ruchomych rzeczy niedostało/tedy z dźiedźictwá ma być płacono. Speculo Sax:libro iij, articu:39.

DLugow gdy sye kto przy / thedy mu przychodźi odwod iáko nie dłużen. A iesli sye nie przy długu/ále powieda że zápłácił : tedy sámotrzeć ma przysyądz że zápłácił:oprocz gdźieby Sądem nań dowiedźiono/ álbo gdźieby zápisány dług był/ á on by sye przał / tedy odprzysyądz sye nie może : gdyż to co sye prawem dźieie / práwem by sye też to vkázáć miało / że zápłácił. Iure Munic:artic:27. A gdy kto dług zna / thedy ma być skazána płaca do dwu niedźiel. A gdy dług wielki / tedy do dwunaśćie niedźiel. Speculo Sa-

xonum lib:ij,artic:6. Et Iure Munici:artic:34.

DŁugi ktore zostáną po vmárłym / thedy naprzod przed wszythkimi długi ma idź nákład ná pogrzeb/ á pothym sługam myto ich/ y wiáno álbo opráwá ma naprzod idź przed innemi długi : á zwłaszczá iesli sye pierwey opráwá stáłá / niżli Mąż ná thym imieniu długi zápisał: A dłużnicy przed Trzemidziesty dni o dług ktory im vmárły był został / nie mogą Potomkow gabáć/ áni Sędźia może ich ciądząć. Speculo Saxonum libro i, articulo 22.

DŁugu áby niepłácił Dziedźić/ iżby sye przał/ że Spadku niewziął : iesli nań dowiodą że fałszywie záprzał / á iż Spadek wziął : tyle [illegible] ma zapłacić [illegible] dług niesye. Speculo Saxonum libro i, Articulo 6.

DŁużniká swego iesli kto pociągnie do práwa / iesli nie osiádły [illegible] gdy go [illegible] o to [illegible] powinien [illegible] aby práw był á práwu dosyć [illegible] Iure Municipali Articulo 34.

Chyrográff ieśliby ktho miał ná dług / á czásby minął / ktory ná Chyrográfie opisano/zápłácić : ieśli powie dłużnik że zápłácił/Samotrzeć tego ma dowieść / tho zwyczay ták nie-śye: A zwłaszczá gdy iuż czás minie/ ná ktory zapłátá być miáłá.

Długi iáko śye pierwey nápiśáło płácą z rzeczy ruchomych / álbo z Dziedźicznych. A gdzieby dłużnik niemiał czym płácić / tedy do więzienia ma być dan. Speculo Saxonum libro i, Articulo 70. Et Spec:Sax:libro iij,artic:39.

O Dług troiá odpowiedź / á káżda ma osobliwe práwo : Jeśli prosto żáłuią / żeś mi winien : Ten co go winią / ma przyśyądz sam iż niewinien: ieśli rzecze żem zápłácił/ thedy sámotrzeć ma przyśyądz iż zápłácił. Jeśli rzecze żeś mi to odpuścił/á ten śye kremu nieznął: powod bliższy swą przyśyegą tego dowieść / że nieodpuścił. Specu:Saxon:libro i,art:65.Et lib:ij,articulo 6.

O Dług gdy kto szperuie ná cudze imienie/ Tedy pierwszy szperunk / then idzie náprzod: wszákoż kthoby nieprzypozywał / ná trzy Sądy vczyniwszy szperunk / á on coby pośledz

ſzperunkowáł / bedźie przypozywáł / y przewiedźie pierwey práwo / áż do końcá : Tedy ten iuż bedźie bliſzſzy imienia / niżli on co pierwey ſzperowáł / á w práwie nic nie czynił. Gdźieby thez kto / áczby ſzperowáł inny przed nim / przyſzedł poſledz / y ſzperowałby / á vkazałby zapis álbo Chyrográff ktoryby miał ná dług / Tedy iednák przed onymi co pierwey ſzperowáli / á zapiſu ani Chyrográffu niemieli / tedy thego ſzperunk pierwey poydźie / chocia poſledni / gdy iedno zapis vkaże álbo Chyrográff. To w Proceſye Sądowym ták ſye záchowywa.

Długi rozmáitymi ſye obyczáymi płácą : Ale gdy iedno świádectwo thego bedźie iż kto zápłácił / tedy od płácenia wolen / gdy bedźie świádectwo doſtátheczne godne thych co wiedzą : álbo co ſłyſzeli / álbo widźieli iż tho co pożyczono / że zápłácił. Drugie thez / iż da ktho rzecz ſwoie / zá tho co mu dłużen / á dłużnik tho przyymie / tedy iákoby gotowe pieniądze dał. Trzećie iżby ktho był co winien Głuchowi / ktory mowić niemoże / Tedy świádectwo tych ktorzy widźieli że mu dano / waży. Czwarte / ieſli dług ſwoy vkaże ná ſwym innym dłużniku / á ten komu winno to / przyymie / y ná thym przeſtánie : Thedy ći co ſłyſzeli / świádczyć mogą.

Speculo Saxonum libro ij, Articulo 6.

O Swiádkach/ o Dowodziech/ y o Odwodziech.

Gdyby kto powiedał/ że mu był vmárły winien/ y vpomina sye bliższym po smierci vmárłego/ iáko Synowi po Oycu/ álbo Brátu po Brácie/ álbo inszym bliższym: przyszłoby odwieść sye sámosyodmym/ że ich przodek niebył winien tego długu: A wszákoż iżby snadź Potomkowie niewiedźieli o tákim długu/ á then co powieda że mu dłużno/ pewnie wie: tedy temu kto o dług żáłuie/ sámosyodmemu przysyegá przyydźie/ y ma dowieść sámosyodm/ iáko mu było winno. A gdy dowiedzie/ płácić mu máią bliższy. A to sye rozumie/ gdźieby bliższy przysyądz niechćie-

li / á puściłi dowod powodowi. Speculo Saxon: lib:i,artic:6. Et libro ij,articulo 31. Et Iure Mun: articulo 67. Et articulo 103.

GDy kto żáłuie ná kogo o rzecz niewidomą/ ktorey pokázáć niemoże : tedy obwiniony bliższy sye odwieść. Ale ieśli pokaże ktorą rzecz/ktora ma lice/suknią/konia/bydle/ álbo rowne tey rzeczy / tedy powod bliższy dowieść / iż to iego rzeczy są. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

SWiádkowie niemáią ináczey świádczyć/ iedno że pewnie wiedzą / álbo że byli przy tym/gdy sye tá rzecz stáłá/ álbo iż słyszeli od niego co nań żáłuią / że powiedał / álbo zeznał / że ták było iáko ten żáłuie : y gdyby przysyegáli/tedy máią przysyegáć że wiedzą o tym że tho rzecz spráwiedliwa iest/o co przysyegáią. Jeśli o Dziedzictwo álbo o Dziedziczne rzeczy świádectwo ma być/ álbo o długi że ie zápłácono/ktoreby były niezápisáne : Tedy tho ludzie osyedli czynić á świádczyć / pod przysyegą máią. Ale o Długi proste zápłácone / thedy może świádczyć chociá nieosiádły. Iure Mun: articu:106.et articu:107.et artic:108.et arti:109.et artic:110.et art:112.Et Speculo Saxon:lib: ij, artic:11. et artic:22.

SWiádek ieden w prawie Máydeburskim nieważy nic/iedno dwá álbo trzey. Speculo Saxonum libro ij, articulo 54.

SWiádczyć niemoże Człowiek złey stawy/ áni nágániony/szalony: Dzieci co lat niemáią. Specu:Saxon:lib:i, articu:8. Y Niewiásty nie mogą swiádczyć iedno w niekthorych rzeczach/kthore są w prawie opisáne/ iáko o thym wyszszey. ∴ ∴ ∴

SWiádectwo Swiádkow nieważy nic/áż pierwey przysyęgą: á ná Swiádki/ ktho sye ciągnie/ iesli niedowiedzie/ vpada w swey rzeczy. Spec:Saxo: lib:i, arti:53. Et lib:iij, artic:19.

SWiádczyć gdy Ráyce máią/ nie trzebá im przysyegáć/kiedy iedno tho swiádczą/ co sye przed ich vrzedem dźiało Rádziecktiem. Abowiem poniewaz przysyegli ná vrząd/tedy im ma być wierzono. Ale gdy swiádczą/ tylko z Osob swych/ iżby nie tego swiádczyli/co sye przed ich vrzedem dźiało/ ále z osobná/ gdyby iáką rzecz extra Iudicialiter factam, swiádczyli/ komu/że byli przy tym/kiedy sye stáło/ álbo dźiało/ że wiedzą o tym: tedy tákowe swiádectwo nic nieważy/chocia Ráycá swiádczy álbo Przysye-

żnik álbo Woyt/ áż przyſyega iáko inſzy Swiádek/ gdyby im wiáry dáć niechćiano. Iure Mun: artic:102.et artic:11.et artic:32.et artic:74.Et.Speculo Saxon:libro iij,articulo 25.

GDy ná kogo żáluią/á świádki nań máią/ tedy niemoże obwiniony ſam przećiwko Swiádkom odidz: Ale s tylemże Swiádkow ma ſye oczyśćić.Speculo Saxonum libro i,arti:15. Et ad idem Speculo Saxonũ libro ij, articulo 11. Et Iure Municipali articulo 75.

PRzyſyeżnicy máią świádczyć / gdy kthe komu wzdawſzy imienie/da wnie wwiązánie / á ich Swiádectwo ma mieć mieyſtce : y co oni w tákiey rzeczy świádcza / powinien poświádczyć Sędzia / álbo Woyth co oni znáią. Speculo Saxon:lib:iij,artic:88.et artic:25.Et Spec: Saxon:lib:i,artic:8.Iure Munic:artic:32.et art:52.

SWiádek nie wezwány / áni ktemu s Prawá przypedzony / ku świádectwu może być nieprzypuſzczon : Abowiem ktho świádczy bes potrzeby/ á w przyſyegę ſye wdawa / podeźrzenie o ſobie czyni że s tákiego świádectwá pożytek mieć ma/álbo s przychylnośći / albo że lekki człowiek álbo ſzalony / gdyż tho ſzalonego cby=

czay/ chocia go niepytaią/ tedy powieda. A tak thaki może być od świadectwá odrzucon/ á ku świadectwu nie przypuszczon. Speculo Saxonũ libro iij, articulo 31. Et libro i, articulo 8.

Z Gode ktorą strony miedzy sobą vczynią / y zakład wtym założą/ powinien kożdy dzierżeć: á iesliby ktora stroná zruszyłá to/ á niechciáłá tego dzierżeć / á pociągnełaby o to do práwá drugą stronę: tenby powiedział/ że sye o to ziednał: thedy bliszszy tego dowieść Jednaczmi / że sye ziednał/ á niżli ten co sye przy/że iednánia nie było. Speculo Saxonum libro i, articulo 8. Et Iure Municip: articulo 51. et articulo 53.

Dowodźić ná ktorą rzecz iest rok záwity/ á ku wywiedzieniu Swiádkow / rok y sześć niedziel/ ma być dan. Speculo Saxonũ lib: i, articulo 62. Et Iure Muni: articulo 75.

O Jmienie álbo o Dziedźictwo / gdyby komu przyszedł dowod: tedy ma dowodźić sámosyodm: A wszákoż práwo dzierży / że może sámotrzeć gdy iedno z ludźmi osiádłymi á s tymi co do tegoż práwá przysłuszáią/ przysyęże. Iure Municipali articulo 106. et articulo 107, et articulo 108.

NA Swiádki ktho ſye bierze / álbo komu przyſyegę ſkáżą / á doſyć themu nieuczyni ná roku ná ktorym dowodźić ma / ſwą rzecz tráći : oprocz ktoby legale impedimētum przynioſł / czemuby tego ná ten czas vczynić niemogł. Speculo Saxon:lib:i, artic:62.et lib:ij,articulo 12.

SWiádkowi ktoryby świádczył zá kim / iżby mu kto przygáne vczynił : záráżem tego ma dowieść / w czym go wini. Speculo Saxonum libro i,articulo 51.

CZłowiek kożdy bliſzſzy ieſt / gdźieby mu ſzło karánie ná gárdle / álbo ná zdrowiu / álbo też o imienie bronić tego / á odwodźić ſye / niżliby go kto pokonáć miał. A to ſye ma rozumieć / gdźie iáwna rzecz nie ieſt. Spec:Saxon:lib:i, articulo 8.& articulo 15. Et artic:18.& arti:64. Et lib:ij,arti:26. Et libro iij,articulo 38.et articulo 37. Et Iure Municipali Articulo 111.

CI ktorzy ktorey rzeczy dochodzą dla potwarzy / dowodzą ſwey rzeczy Swiádki godnymi / álbo dowody bárzo ſłuſznymi / álbo Sądowymi rzeczámi niewątpliwymi. Speculo Saxonum libro i,articulo 66.

Dowod żadny nie ieſt doſtáteczniey ſzy / á pewniey ſzy / iedno kthory Sądowy ieſt / bo thu iuż przyſyegi nietrzebá: Abowiem co ſye przed Sądem ſtanie / thego iuż nikt záprzeć niemoże. Speculo Saxonum lib: ij, artic: 18. et arti: 19.

O Przyſyegach.

Przyſyądz gdyby ktho miał o kthorą rzecz obwiniony / żeby ſye Przyſyegą odwieść miał: thedy może chceli puſćić przyſyege powodowi / co nań żałuie: á powod mu iey záſye zdáć niemoże / gdy ią przyymie / iedno przyſyądz chceli. Acz to o Rękoymiach nápiſano ná przodku / Ale thez to ma być rozumiano o powodźie y o obwinionym. Speculo Saxonum libro iij, articulo 11.

Ręki ſwey gdyby ſye kto przeć chćiał / że niepiſał liſtu álbo Chyrográffu / álbo iákiegożkolwiek fałſzu / ktorymby nań dowodzono:

tedy po=

tedy powod ſamotrzec przyſyagſzy / bliſzſzy nań dowieść iż tho iego reki piſánie / niżli ſye on odwieść. Iure Municipali Articulo 109.

PRzyſyege ieſliby komu ſkazano s práwá / ktoryby był z inney Iurisdicyey / tho ieſt z innego práwá / á czásby był iáko w práwie zową ligatus, to ieſt wiązány / w ktory czas żadnych przyſyąg nieczynią : thedy Sedzia niema odkładáć thakiey przyſyegi : oprocz iżby ſtroná przyzwolilá. A kożdy wſzedy przyſyegą odeydzie gdzie nań iáwnego dowodu niemáſz. Iure Municip: arti: 117. Et Spec: Sax: lib: 1, artic: 7. & articu: 15. et Articulo 18. Et libro 3, Articulo 10. Et Iure Municipali articulo 46.

GDy ktho po vmárłey rece długu iákiego dochodzi / Thedy ma ſamoſyodm przyſyądz. vt de hoc Speculo Saxonum lib: 1, articu: 6. A ieſli też kto ná kim długu dochodzi s Swiádki / powinien s tylemże Swiádkow ſye oczyśćić. Iure Muni: articulo 103. & articulo 67.

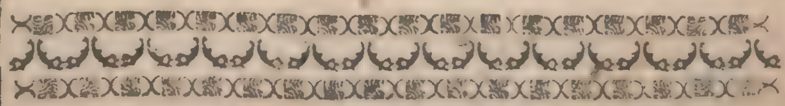
ZWyczay też to dzierży / że kogo winią o co / á zwłaſzczá o długi / á on przyſyegą odchodzi á czyni tho iuż nieraz / ále wielekroć ku ludzkiey ſzkodzie : táki iuż bywa podezrzány y niedopuſz-

czáią mu

czáią mu ſámemu przyſyegáć iedno s Swiádki. To ſye zwyczáiem záchowywa / á zwyczay dobry ieſt zá práwo. Bo kto czeſto ná cudzą ſzkode przyſyega / nieprzyſtoyna rzecz áby mu ſámemu wierzono.

PRzyſyege komu ſkażą / álbo że ſye ſam ná to pozwoli / tez przed Iednaczmi : Thedy gdy temu doſyć nieuczyni / rzecz ſwą tráci. A iednaczmi może kożdy dowieśc nieinák iákoby ſye to przed Sądem działo. Speculo Saxonum lib:i, articulo 8. et lib:ij, articulo 11.

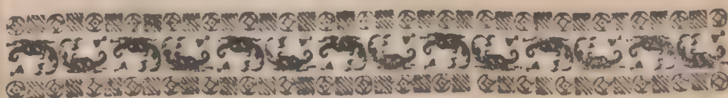
GDyby ktho przyſyądz miał / y byłby gotow to vczynić / czáſu náznámionowánego / á powodby przyſyegi ſłucháć niechćiał / będąc obliczmie / álbo tez ná Roku nieſtánął / áby przyſyegi przyſłuchał: Tedy ten iuż od przyſyegi wolen / y ma to iuż ták ważyć iákoby przyſyągł: oprocz żeby then co miał przyſyegi ſłucháć / vkazał legale impedimentum , czemuby ná ten czás nie mogł być. Speculo Saxonũ lib:ij, articulo 11.

O Jednániu á Zgodách.

WEdnánie kthoreby ſye ſtáło nie przed Sądem / thedy ſyedmią świádkow ma być dowodzono: y ma the moc iednánie / iáko też rzecz oſądzona: Abowiem / przyſłuſze tho / wiárę chowáć miedzy ludźmi / co ſye ieden raz podoba y ſtánie / thego trzebá ſtrzedz y dzierżeć. Aczkolwiek nápiſano ieſt w Texcie / iżby ſámoſyodm miał dowieść iednánia: Ale iednák thák w práwie nápiſano / że iedno ſámotrzeć dowodzi. Iure Munici: artic: 52. et art: 53. Et Specu: Saxonum lib: i, articulo 8.

IEdnacze gdy iednáią tedy co wyrzeką áby to dzierżano/zakład záłożyć máią. Iure Municipali articulo 53.

O Rekoymiách.

Rekoymie ſą dwoi / iedni ktorzy reczą / zá kogo przedSądem / álbo vrzedem. Drudzy ktorzy reczą tám ná ſtronie / ci mogą ieſli ſye przą Rekoiemſtwá przyſyegą odidź. Ale rekoymie co Sądownie reczą / tedy gdy Jſciec nieſtánie / powinni zań odpowiedáć: á ná Jmienie / álbo ná máietnoſć dłużnikowe niemaſye ſyegnąć wierzyćiel / ález pierwey z Rekoymią czynić będźie ten kto pożyczył. Speculo Saxo: lib: iij, arti: 9. et Iure Mun: artic: 117.

Rekoymie powinni ſą zá tego odpowiedáć zá kogo reczą: y kogo reczą ná poſtáwienie / powinni go ſtáwić. A ieſli go nieſtáwią / tedy powinni zań płáćić: oprocz gdy kogo wyreczą / o ty rzeczy o kthoreby kto gárdło záſłużył / a wtym vciecze wyreczony / Tedy tych pokut / ktoreby on miał mieć / niepowinni oni nieść / iedno powinni płáćić zań / to coby wedle Práwá vſtáwy / á ważnoſći oney rzeczy było. Speculo Saxo: lib: i, artic: 65. Et Iure Munic: artic: 31.

Potomkowie powinni Rekoymie wybá-

wić/z rekoiemstwá/ty ktorzy reczyli záOycá ich/ ktory vmárł.A iesli imienie álbo máietność po vmárłym wezmą/ powinni dług zápłácić: Jesli nic po nim niewezmą/ płácić niepowinni. Speculo Saxonum libro iij,articulo 10.

Rekoymia iesli zá kogo reczył/ iż miał przysyądz/tedy iesli vmrze ten zá kogo reczył/ powinien sam rekoymia przysyądz/ to co Jściec vczynić miał/ álbo zań płácić. A gdźieby w tákiey mierze Rekoymia przysyądz niechćiał/ tedy może puścić przysyegę temu/ ktory go o rekoiemstwo práwem gaba. A ten powod choćiaby mu zásye przysyegę wzdawał/ Rekoymiemu/ thedy nie będźie zásye powinien rekoymia przysyegáć. Speculo Saxo:libro iij,articulo 11.

Rekoiemstwo/ kthore Sądownie ma być czyniono: Naprzod o szkode/ ktoreyby sye trzebá nadźiewáć/ iż ktho ma dom zgniły/ może Sąsyádowi przes to szkodá być/ álbo co podobnego tremu/ Albo iż sye kto iśći/ áby stał ku Práwu á vspráwiedliwił sye. Thez Opiekunowie/ ktorzy czynią istotę Dźiećiam kthorymi sye opiekáć máią. Iure Muni:articulo 27. Et Speculo Saxonum lib:i,articulo 65. Et libro iij,arti:17.

Rekoymie gdy zá kogo reczą spolną reką/

iesli ie=

iesli iednego zá wszythki pociągną do Prawá/ wszythek dług płácić powinien. A wszákoż ma mu być záchowaná Akcya przeciw drugim rekoymiam/ co snim reczyli / áby swoie część co ná nie przyydzie zápłácili. Gdzieby też then ieden zápłácić niemogł/tedy iednák ná drugich ten komu dłużno / dochodzić może. Y gdzieby wszystki pozwano / tedy iuż kożdy powinien zásye płácić co nań przyydzie / zá co reczyli. A gdzieby ktho dług zápłácił/ á ten komuby zápłácono/ przałby sye tego / Tedy temu dowod przyydzie ze dwiemá Swiádkomá / ktho powiedział że zápłácił. A gdy ma ktho rekoymią po kim / tedy niemoże pierwey z Istcem działáć / aż pierwey z Rekoymią będzie oto czynił. Spec:Sax:lib:ij,art:6. Et Iur: Mun:art:31. Et lib:iij,art:39. Et Iur:Mun:art:117.

Reczyli kto zá kogo/tedy ten komu dłużno/ thedy niemoże pierwey s swym Dłużnikiem czynić/aż z Rekoymią pierwey. Speculo Saxonum lib:iij, artic:39. Et Iure Muni:artic:117.

Rekoymia gdy reczy koniá / álbo iákie bydle postáwić / á w tym koń álbo ono bydle zdechnie: Tedy iesli go pozową/áby ono bydle postáwił/ma skorę onego bydlęciá przed Sąd przynieść. A gdzieby mu niewierzono/ żeby onego bydlęciá skorá byłá/ma przysyądz/tedy będzie

wolen. Speculo Saxonum libro iij, articulo 10.

Wrreczyłby ktho kogo ná posthawienie/ á tenby wtym czásye vmárł/żeby go rekoymia postáwić niemogł/ Tedy gdy dowiedzie rekoymia/że iściec vmárł/ wolen od rekoiemstwá/ niepowinē zá to nic szkodowáć. Sp:sa:li:iij, ar:10.

Na rekoiemstwo nikogo niemáią dáć ná wietszą summe/iedno iáko iego máietność niesye: oprocz długu: Tedy iáko wielki dług/ták wedle they summy ná rekoiemsthwo może być dan. Speculo Saxonum libro ij, articulo 10.

Rekoiemstwo powinna rzecz stáwić / gdy strona żąda temu kto imienia niema. Osyádłemu niepotrzebá: álbo gdyby ktho zakład dał/gdyż kto ma czym płácić/albo zakład kłádzie wiecey czyni niżli ten co rekoymie stáwi. Speculo Saxon:lib. ij, articulo 5. Et Iure Mun. artic:27.

O Rekoiemstwo kto żáłuie że mu reczono o dług/ten kto przy/tedy przysyeże sam: á ieśli s Swiádki żáłuie/sámosiodm ma przysyądz. Spe:Saxo:lib. ij, ar:6. Et lib. iij, art:85. Iu:Mu:ar:31.

Rekoymiemu wszytká obroná należy y ma ią mieć/ták iákoby ią też iego Iściec miał/ to iest Princypał/ zá ktorego reczył. Spec: Sax:lib:ij, arti:4. Et IureMun:art:34. et artic:117.

O Gwałciech/

O Gwałciech/gwałtownikach/o Mężoboystwie/y o Ránach.

KTo komu Gwałt czyni/á ná ten czás w obronie gdy Gwałthownyká zábiye/nic zá to niepokupi/ieśli sámotrzeć tego przysyegą dowiedzie/iż tho ná swym gwałcie vczynił. Abowiem nie wkożdey rzeczy winien meżoboystwá/á owszem ten co to w swey obronie vczyni/á kto broniąc ciáłá á żywotá swego/vdziáła tho/ma być rozumiano/że słusznie á nieprzeciw práwu to dziáła. Lotry thez ná drogách/kożdy zábić może. Abowiem ten kto sye broni/słusznie tho czyni: á ten kto sye ná drugiego syega/niespráwiedliwie tho dziáła. Speculo Saxonū lib:ij,articulo 69.

GWałt kto vczyni w dzień Swięty/tedy bronić go tho niemoże: Ale przedsye ma być sądzon/ thež y dniá Swiętego/ gdzieby był poimań. Specu:Saxo:lib:ij,artic:10.et articulo 66.

GWałtem kthoby komu Imienie wziął/ ktoreby nań miało spáść/ niedoczekawszy śmierci tego po kthorymby ie spadkiem miał wziąć/práwo swe tráci. y Syn może być wydziedziczon/ thym obyczáiem/ gdyby odiął imienie Rodzicom swym zá żywotá ich. Speculo Saxo: libro iij,articulo 84.

IEśliby kthory człowiek był ránion/ á vmárł z rány: álbo że then co ránił wymawiałby sye tym/ że nie z rány vmárł/ ále że mu inna chorobá przypádła: tedy ma tho stać ná świádectwie Lekárskim/ ktorzy ránnego leczyli. A ieśli gdzie sye tho stánie/że iedno ieden Lekarz iest/ tedy ma stać na iego świádectwie/ á zwłasczá gdyż ná wielu mieystcách táki Lekarz przysyegły bywa. A ieśliby vmárł trzeciego dniá ránny/thedy iuż ma być rozumiano że z rány vmárł. Speculo Saxon:libro ij,articulo 16.

ZAbicie głowy w Máydeburskim Práwie/ płaca ma być cáłym Wergieltem/ tho iest

dwádzieściá Złotych Polskiey monety: Ale wedle zwyczáiu/ktory sye w Polskim Práwie záchowywa/ Tedy s tych Miast/ w ktorych wżdy są ludzie znákomitszy / zá głowe Trzydzieści grzywien. W mnieyszych Miásteczkach Pietnaście grzywien. We Wsi/Dziesyeć grzywien.

KOmu wezmą Jmienie gwałtem / álbo s niego wybiją: Napierwey/niżli sye też tá spráwá przetoczy albo dokona / ma być wdzierżenie wrocon wybity. A gdzieby go do Práwá ciągniono/álbo pozywano / niepowinien odpowiedáć/ážby mu pierwey imienie wrocono/ktore mu gwałtem wżięto. Speculo Saxonum lib: ij,articulo 10.

CJ co zábijáią Oyce/Mátki/Dziádá/Ciotke krewne swoie/albo áczby sam niezábił/że o tym wiedźiał/ álbo naprawił: zaszyty w worze z źwierzety/ktore są w Práwie nápisáne/ma być w wode wrzucon / á vtopion. Speculo Saxonū libro ij,articulo 14.

NA Gwałcie álbo ná złym vczynku kogo poimáią: ná Rekoiemstwo nie ma być dan: iáko o tym Specu:Saxon:libro iij,artic:9. Et Iure Municipali artic:117. Acz też przy/thedy go

to wspomoc niemoże: Abowiem Powod sámosyodm go poprzysyądz á dowieść nań może. Orzelu też łáiáć: á przeto przeć sye nie może/ gdy go ná iáwnym vczynku poimáią: álbo theż vczyniwszy że vciekа/ imą ij wtym: álbo iesli krádźione rzeczy w iego skrzyni/ álbo komorze/ gdźie sam klucz nosi nayda sye: oprocz żeby kto inny klucz nosił/ álbo żeby go indźie chował/ żeby go ktho dostáć mogł: álbo żeby były rzeczy ták máłe/ żeby ie mogł dźiurą álbo oknem wrzućić/ Tedy sye o tákie rzeczy spráwić może/ że ich nieukradł/ áni o nich wiedźiał. Speculo Saxo: lib. ij, articulo 35.

KTo zábije vmyslnie/ wedle Práwá ma być karan. Kto zábije przygodnie/ iż tho iáwno bedźie/ gárdłá strácić niepowinien/ iedno zápłáćić. Speculo Saxonum lib: ij, articulo 38.

DRány nie może być obwinion/ iedno ieden z drugimi czynić może iáko s pomocniki/ iż sye mogą odwieść: A wszákoż y pomocnicy iesli sye znáią/ że bili/ Tedy bedą ták winni/ iáko y then kogo obwiniono. Speculo Saxonum libro iij, articulo 46.

ZA gwałtowne rzeczy poczytáią/ co w Práwie Máydeburskim zową Manuale factū,

Złodźiey=

Złodżieystwo kogo ná nim vchwycą: Mężoboystwo / vmyślne / nie przygodne: gwałt domowy: álbo też y gdźie indźie rozboy: v kogo też rzeczy kradźione náydą w iego komorze / gdźie sam klucz nosi / czego by oknem wrzućić niemożono. Speculo Saxon: lib: i, artic: 26. Et lib: ij, arti: 35. et artic: 54. Et Iure Muni: artic: 27. et artic: 115.

GDyby kto miał krzywdę od kogo / á práwem tego niedochodząc / samby sye tego mśćił: tedy práwo iuż swoie traći. Bo nikth w swey rzeczy Sędźią nie ma być / áni sam sobie spráwiedliwośći dźiáłáć / á gwałtu drugiemu. Speculo Saxo: libro iij, articulo 13.

SIne rány kto obwiedźie Vrzędem / á vkáże ie: bliższy iuż ná nie dowieść nižli ten / kogo winią / gdyby przał á chćiał sye odwieść. Iure Municipali articulo 89.

GWałtem nikth nikomu imienia nie ma bráć áni dźierżenia odeymowáć: áleżby pierwey práwem tego doszedł / iżby mu dźierżenie przysądzono. Jesliżeby też rzecz kto swoie nálaśł v kogo / á gwałtem ią wźiął: rzecz one traći. Jesli thež kogo gwałtem z dźierżenia wypędźi / iáko Gwałtownik / ma być karan. Jesliby thež

kto mniumał że iego rzecz á wziął cudzą:tedy gdy przysyeże / że to omyłką vczynił : dwá kroć zá co rzecz stoi ma zápłácić : gdzieby tego niedowiodł przysyęgą/tedy ma być karan/iáko łupieżcá. Speculo Saxon: lib:ij,articu:70. A ktho co gwałtem dzierży á nie zá żadnym Práwem/ tedy dawnośći w tym niemász.Specu: Saxo:lib:iij,articulo 4. Et libro i, artic: 29.

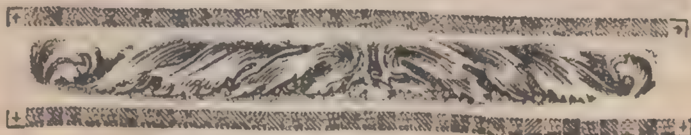
GOrące Práwo kogo imą ná nim/że mu o gárdło idzie/iáko o Mężoboystwo/ álbo o gwałt: Tedy trwa Czterzy á dwádzieśćiá godzin. A gdy minie gorące Práwo/ thedy oprocz słuszney przyczyny / iżby ná ten czás przećiw tákiemu niemożono postępić : o gárdło iuż thákiemu nie idzie / ále płáćić á dosyć czynić ma. Spec: Saxon:libro ij,artic:9.et libro i,art:66.

GWałt domowy/ álbo gdyby kto złodźieiá w domu swym zástał :tedy to ma wedle obyczáiá obwołáć : Bo tákie obwołánie iest iuż początek skárgi / á zá tym pokonáć go sámosyodm może/ gdyby go ná iáwnym vczynku iąć niemożono. Speculo Saxon: lib:ij,artic : 64.Et Iure Municip:articu:36.et articu:37. A gdźieby zá rázem gwałtu nieobwołano : tedy iuż sye bliższy odwieść obwiniony. Iure Municipali articulo 38. A tákie

lo 38. A tákie wystepy gdzie ie obwołáia / á dowod iuż ná nie bedzie iasny / Thedy iuż poprzysyegáć nietrzebá. Speculo Saxo:lib:i,articulo 15. Et Iure Mun:articulo 40. A iáko złoczynice/o ktory iáki wystep máią być karáni/tedy to iest. Speculo Saxonum libro ij,articulo 13.

ZA Rány nieszkodliwe szelągow trzydzieści: á Sędziemu zá wine/szelągow osm. Speculo Saxo: lib:ij,artic:16. Támże w tym Artykule stoi: Gdzieby thęż pálec álbo ząb wycięto álbo wybito / zapłátá ma być / Wergieltu dziesyąta część:to iest kopá/á Sędziemu szelągow sześćdziesyąt. A ty szelągi wedle Práwá Sáskiego/ są ieden zá dwánáście pieniedzy. A wszakoż práwo pospolite to iest Státuth Koronny / obmawia ták / że o rány y o głowę w Mieściech y we Wsiách nie Máydeburskim práwem ále Polskim ma być sądzono. Aczkolwiek tego nie nápisano/ po czemu głową ma być płáconá / Człowieká Mieyskiego : A wszákoż z zwyczáiu ták dzierzą/ iż o tych Miast gdzie są wżdy ludzie znakomitszy / álbo kupieccy / thedy zá głowę Trzydzieści grzywien. Z Miásteczek tych mnieyszych thedy piethnaście Grzywien. Zá Kmiecia Dziesyęć Grzywien.

Ku gwałtowi gdy ij obwołáią/ kożdy powinien bieżeć. vt de hoc Spec: Saxon: lib. i,articulo 53. Kthoby niebieżal/ w karánie vpada. Speculo Saxonum lib:ij,artic:71. A wszákoż w Mieściech zwyczay á postánowienie iest/ iż nie wten czás gdy kto ná gwałt woła/ ále gdy zádzwonią ná Ratuszu ku gwałtowi bieżeć máią: á to dla tego/ snadźby kto pijány/ álbo szalony záwołał/ zá máłą álbo zá żadną przyczyną/ zaczymby sye mogło wiele złego ostáć: ále gdy zádzwonią/ iuż iest znák/ że to idzie o stárszych/ á vrzedowego roskazánia. A thák w Mieściech máią thego pilnie strzedz/ áby dzwonek ták był chowan/ á opátrzon/ áby dzwonić wen nikth niemogł/ iedno kiedy vrząd roskaże: zá dobrą bácznością/ áby sobie w tym szkody nieuczynili/ á nie vpádli w ty pokuty/ ktore w Polskiey Korony Prawie ná to są postáwione.

O Złodzieystwách / o krádzionych álbo ná-leziionych rzeczach.

KRádzione rzeczy niemáią idź nikomu ku pożytku: ale ktoby ie záſtał máią mu być wrocone: á dawnością ſye nikth w tym niemoże bronić/ chociaby dawno kupił krádziona rzecz: A zwłaſzczá w tych rzeczach tym więcey/ ktorich iáwnie nieukázuią: Ale chocby rzecz widoma / iedno że krádziona / iáko koń/bydle/ktoby ſkąd przyiął á poznał / thedy w tey rzeczy dawność nie idzie: A wſzákoż nie może być rozumiano / áby ſam vkradł / gdy tego nietáił. Speculo Saxonum libro ij,articulo 36. Et Iure Municip: articulo 56.

KOniá gdy ſye kto imie v kogo/álbo rzeczy krádzioney: thedy gdy ſye ciągnie ná zawodzce ten v kogo záſtano/ma mu być dopuſzczono. Iure

czono. Iure Munici:articulo 132. et artic: 135.

Rzeczy nálezioney ktoby niewrocił: á náydą ią v niego / ma być karan iáko o złodźieystwo. Tákże też v kogo by krádźioną rzecz záſtano/w iego ſkrzyni/álbo w iego komorze/do ktoreyby ſam klucz nośił: powinien o tho odpowiedáć iáko o złodźieyſtwo: oprocz żeby ták máła rzecz była / ktorąby oknem wrzućić mogł : tedy ſye ſpráwić ma że niewiedźiał. Speculo Saxo: libro ij, articulo 35.

Złodźieyſkie rzeczy v kogo záſtáną / á dowiodłby że ie kupił / ieſli nie Iſtcem / thedy Litkupniki: thedy mu iuż o karánie nieidźie/ Ale zá co kupił/thedy ty pieniądze traci. Speculo Saxonum libro ij, articulo 36.

Gdyby kogo obwiniono o rzecz krádźioną/ ktorąby v niego záſtano/ á on by zaſtepce poſtáwić niemogł/ od ktoregoby to miał: tedy gdy ſye Litkupniki wywiedźie/iż tho kupił/ o gárdło mu nieidźie: Ale powinien to co v niego záſtano gdy dowiedźie then czyiá rzecz ieſt wroćić: álbo ieſliby tey rzeczy niekrył / á iáwnie ią vkázował/ ieſli ná koniu/ iżby ná nim iáwnie ieźdźił/ Tedy zá dowodem tego/czyiáby to rzecz

byłá własna vkrádziona / powinien wrocić: á nic innego o to niepokupi/ten co v niego zásta=no/iedno te rzecz tráci. Speculo Saxonum lib:ij, articulo 35.et libro iij,articulo 36.Et ad Idem Iu=re Municipali articulo 56.

KRádziona rzecz swoie/ gdyby kto v kogo zástał/niema iey gwałtem bráć: A ieśliby ią gwałtem wziął / może być poiman / y przed Sądem o to obżáłowan. Iure Munici:artic:27. et artic:112. Et Speculo Saxonũ libij:,articulo 25. Et articulo 70.et articulo 35.

KTo co naydzie á niewroći / álbo chowa skrycie/á potym to náydą v niego:zá zło=dzieystwo ma być poczytano.Albo kto rzecz zło=dzieyską kupi/tákże ią też chowa skrycie.Ale cho=ćia kto rzecz złodzieyską kupi niewiádomie/á nie tái thego / niechowa iey skrycie/ okázuie ią iáw=nie/ten zá złodzieiá nie może być mian. Speculo Saxonum libro ij,articulo 37.

ZŁoczyństwo/czworákim obyczáiem może ie=den popełnić : ieśli sam co vczynił/ ieśli rá=dził innemu ná to: álbo ieśli roskazał : álbo ieśli złoczynice przechowywał/ álbo rzeczy/thák zło=dzieyskim obyczáiem od nich bierze. Speculo Sa=

xonum libro ij, articulo 72. Et Iure Municipali Articulo 51.

Z Boża álbo owoce/gdy kto wnocy s Polá vkrádnie/ álbo s Sadu/ álbo z Gumná/tedy ma być obiesszon: á zwłaszczá o zboże. A iesliby wednie kradł/Tedy ma być sciet. Iure Municipali articulo 38. Et Speculo Saxon: lib:ij, articu:39.

O Rzeczy krádzione Dziedzicy álbo Potomkowie nie powinni odpowiedáć / po smierci swego Oycá álbo Brátá: oprocz izby zażywotá poczełá sye o to rzecz z ich Oycem / álbo Brátem / po ktorych spadki biorą: álbo izby doswiádczono / izby thákie rzeczy ostáły po vmárłym/ á oni ie wzieli/y vżywáli ich: tedy w tákiey rzeczy odpowiedáć powinni. Speculo Saxonum libro i, articulo 6.

O wieźniach á o Złoczyńcach.

Wieźnia żadnego Vrząd zaony áni nikth nie ma puśćić/ bes iego woley. Gdy też ktho kogo da wsádźić o dług álbo o iáką swą krzywdę/ á do Kaźni go przyyma/ w Mieśćie/ álbo też we Wsi: A gdźieby go ktożkolwiek wypuśćił/ Tedy sam ma dosyć czynić zań. A gdźieby vciekł bes dobrowolnego wypuszczenia/ Thedy ma przysyądz Sędźia/ to iest Woyth álbo Burmistrz/ iż do tego przyczyny niedał. vt de hoc Iure Munic: artic: 17. Y powinien Sędźia álbo vrząd opráwić á opátrzyć dobrze komorę/ gdźie sádzáią/ iáko o tym Iure Municipali articulo 59.

Gdy kogo wsádzą żeby ná gárdło syedźiał: iesli ij dádzą ná rękoiemstwo/ thedy wedle Máydeburskiego práwá/ iuż mu o gárdło nie idźie/ Ale ma iuż być innymi winámi álbo pokutámi karan. Speculo Saxo: lib: 1, articulo 65.

Et Iuræ Municip:articulo 27.et articulo 117.

NA smierć nikogo ſkázáć niemáią/iedno álbo áż ſye ſam wyzna / álbo go pokonáią/ álbo ná iáwnym vczynku imą: y áczby złodziey kogo powołał / y smiercią tho ſwą zápieczętował/ Tedy ten kogo powołał/ może ſye odwieść ſwą przyſyegą : oprocz żeby inne swiádectwo á dowod przećiw iemu było. Speculo Saxonum libro iij,articulo 39.

GDyby Złoczyńce chćiano imowáć/ á onby ná Cmyntarz vćiekł álbo do Kośćiołá:tákiego Kośćioł niema bronić. ¶ Żyd vczyniwſzy co złego á do Kośćiołáby vćiekł:choćiaby ſye też krzćić obiecował : może być wźiet / á owſzem gdźieby ſye bronił/gdyż żydom z bronią chodźić zápowiedźiano. Speculo Saxo:lib.ij,artic:2. Też Sługi niewolne ktho ie ma: Tátáry y inne niewolniki/ tych też Kośćioł bronić niema / y owſzem wydáć: Co kośćioly łupią álbo gwałcą/ thez ich bronić niemáią / álbo co Dźiewki á ... Niewiáſty gwałcą / álbo Mniſzki / álbo iáwne Cudzołożniki/gdyby ie gomiono/ żeby tám vćiekáli/niemáią ich bronić. Iure Municipali artic:9.

CVdzołoſtwá iáwne/ty máią być záwſze ká=

ráne / ták Mężczyzná iáko białegłowy : nie ma tego vrząd nigdzie dopuścić: y owszem gárdłem o to wedle práwá záwsze karano. Speculo Saxo: lib:ij, artic: 13. Et lib:iij, articulo 1.

TEż in legibus Lex Iulia karze cudzołożniki: teraz ty rzeczy bárzo sye zábieżáły / że nikogo o to niekarzą : a też pan Bog kaźni dopuszcza / o iáwne rzeczy / iawnie kárác raczy.

O Pożodze.

POżogá iż to iest zły á okruthny vczynek: Tedy the spráwe obwiniony o pożoge ma czynić : iż gdy go obwinia przed Práwem / iż spalił Dom / Gumno: Tedy ten obwiniony tamże przed Práwem ma miánowáć / troie osmnaście swiadkow : A powod ten kto żáłuie / komu sye krzywdá y szkodá stálá / ma obráć s nich osmnaście s ktorymi obwiniony przysyądz będzie powinien. A gdzie-

by ſye nieſpráwił / thedy gdy go powod poprzyſyeże / ogniem ma być ſpalon : czym zgrzeſzył / tym ma pokutowáć. A táki Sad o pożoge / thedy Polſkim Práwem ſadza / á nie Máydeburſkim / ácz też y w Máydeburſkim práwie o tym nieco nápiſano.

O Sfáłſzowániu iákiey rzeczy álbo kupiey.

RZecz iáka gdyby kto przedał fałſzywą / A then co kupił wini go o tho / że mu rzecz fałſzywą przedał : Jeſli ſye przy że nie przedał / álbo ácz ſye zna że przedał / ále powie / że niewiedział / á nieprzyrzekał mu zá fałſz : tedy ten co kupił / ſámotrzeć ma nań dowieść / że mu zá dobrą kupią przyrzekł. Iu=

re Municipali articulo 99.

Gdzie by kto ná kogo fálszywie skárżył / á ten obwiniony / zá tą skárgą by ćiesżkość iáką / álbo więźienie podiął: gdyby sye tego potym spráwił / że był niewinnie oskárzon: tedy ten co nań żałował / toż ma ćierpieć co on ćierpiał. Speculo Saxon: lib: i, artic: 69. Et Specu: Saxo: lib: ij, arti: 8. Et Speculo Saxonū libro iij, articulo 69.

O Opiekunach.

Opiekuni vrząd od wierzchniego Páná / álbo Mieyski powinien opátrzyć: áby Opiekunowie sye vśćili / áby Dźiećinnych rzeczy nieutrácili: Oprocz tych Opiekunow / ktore Oyćiec vstáwi / ći niepowinni Jstoty czynić. Speculo Saxon: lib: i, artic: 23. Et Iure Municip: articu: 26. et articu: 49.

Opiekuny może kożdy vstáwić Dźiećiam swym /

świym/mimo inne przyrodzone / Tylko áby tho vczinył przed Sądem/ á powiedźiał przyczyny/ czemu tho czyni. Opiekun thez przyrodzony/powinien Inwentarz vczynić/y viścić Syerotam ich dobro/áby im tego nieutrácił. Y niemoże Opiekun ſkáźić/zniſzczyć/imienia Dźiecinnego áni przedáć/záſtáwić/ áni z dźierżenia ſwego wypuśćić. A gdźieby sieroty vmárły/ktorymiby ſye opiekał/Tedy y tym ná ktore ſpadek po nich przyydźie/powinien liczbe czynić: iáko o tym Speculo Saxonum lib:i,articulo 23. Et ad idem de Tutoribus lib:i,articulo 42. Ale ći Opiekunowie / ktore Oyćiec vſtáwi/ mimo przyrodzone Dźieciam świym/ ći niepowinni tákiego Inwentarzá czynić: A to s tey przyczyny/iż nie ſámi do tego przychodzą/ále ie Oyćiec vſtáwił/y wierzył im tego/ Tedy wſzytká ſpráwá Opieki / iuż ná ich wierze zależy. A iákie imienie Opiekun weźmie w ſwoie opieke / thákie záſye wroćić powinien. A ieśli ma z Dźiećmi imienie ſwoie ſpolne/ nierozdźielne: tedy gdy Dźieci ku látom przyydą / imienie ſnimi rozdźieliwſzy/powinien im liczbe czynić á imienie im ſpuśćić. ☞ Też Opiekun gdźieby iáſne długi zápiſáne/álbo z Dekretu Sądowego/ á ſpráwiedliwie ich Oycá płácił/á ony by thego przyiąć niechćiáły: tedy bliſzſzy Opiekun tego dowieść wedle Práwá/ niżliby ony tego odeprzeć

miáły.

miáły. Iure Municipali articulo 26.

Opiekun przyrodzony gdźieby Inwentarzá niewdziáłał: thedy powinien wszytki długi zápłáćić/ choćby máiethnośći Dziedzinney ták wiele niebyło. Speculo Sax: lib:i, articulo 6, et articulo 23. Gdyż to kożdy ku szkodźie czyni sobie kto sye wedle práwá nie záchowywa.

Opiekun/ Niemoże imienia Dźiećinnego przedáć/ áni záſtáwić iedno s tych przyczyn: Naprzod gdźieby przyszło Wiáno zápłáćić/ żeby go niewiáſtá czekáć niechćiáłá/ á niebyło skąd inąd zápłáćić/ żeby gotowych pieniedzy niebyło/ iedno z imienia Dźiećinnego/ musiáłoby sye płáćić. ¶ Druga przyczyná/ gdźieby táki głod przyszedł/ żeby inák wyżywićsye ty dźieći co w opiece są niemogły: gdyż y kośćielne rzeczy/ słusznie ná ten czás w táką przygodę mogą być przedawáne. ¶ Trzećia/ żeby broniąc Imienia dźiećinnego/ nákłádáiąc ná práwo/ álbo broniąc ich od gwałtu/ żeby Opiekun innák obronić ich niemogł/ prze vboſtwo ich: álbo gdźieby też rzeczy sierocce/ v żydow były záſtáwione/ żeby szłá ná to lichwá/ álbo ine szkody ſtąd przychodźiły: álbo długi iáwne/ ná ktorychby były álbo zápisy álbo Chyrográfy/ ktoresye s Práwá płáćić mu-

ſza: oprocz tych przyczyn ktore ſye nápiſály / prze żadną inną przyczyne niemoże imienia Dziecinnego przedáć / zaſtáwić Opiekun. A wſzakoż kożdey przyczyny s tych Opiekun powinien dowieść. A ieſliby ich imienie było przes Opiekuná roſprzedano / Práwem tego doydż mogą: oprocz gdżieby Opiekun vkazał / że ku ich ſye tho pożytku ſtáło: tedy chcąli imienie mieć / temu kto kupił muſzą pieniądze odłożyć. A gdy przyydą ku látom / tedy ku tákowemu imieniu niemogą przychodżić dłużey / ieno poki rok y dzien nieminie / to ieſt rok y ſześć niedziel: gdyby byli támże præſentes, gdżie imienie ich / iáko zową pod iednym Dzwonem. Ale ieſliby ie w cudzych Ziemiach chowano / thedy im dawnośc niedżie / iedno we Trzydżieści lat / y w rok y wdżien / to ieſt w ſześć niedziel / iáko o tym Iure Municipali articulo 26.

Sieroty bes Opiekunow ſwych nic czynić niemogą. Opiekuná też niepożytecznego / á ſzkodliwego / przed Práwem może Mátká / albo Bábá Dżiecinna obżáłowáć: á Opiekuny tákie siedmią swiádkow máią pokonáć. Aczkolwiek w Práwie nápiſano / że Niewiaſty niemogą nic czynić / áni winić nikogo / iedno o ſwą własną krzywdę. A wſzakoż oſobne práwo vczy-

niono dla

niono dla sierot : że źli Opiekunowie mogą być przez Niewiaste obwinioni. Speculo Saxonum libro i,articulo 41. Et Iure Mun:articulo 26.

Opiekun gdy Dźieci ku látom przyydą/powinien Imienie ſpuſćić : A gdźieby niechciał ſpuſćić/ Tedy ma przywieſć ten kto imienie ſwe mieć chce / przed Sąd dwu przyrodzonych z rodzáiu Oycowſkiego / á dwu z rodzáiu Mátczynego/ktorzy máią wyznáć látá iego: tedy mu Sąd ma przykázáć imienie: á Opiekun ie powinien ſpuſćić. A látá Dźiećiam Pácholę we czternaſćie łát/á Dźieweczká we trzynaſćie. Iure Municipali articulo 26.

Opiekun opiekę tráći / gdy ſye niewiernie wopiece záchowywa/álbo ieſli był wnieprzyiáźni z Oycem tych sierot / ktorymiby ſye opiekáć miał: álbo gdźieby Dźiećinne rzeczy źle rozſzáfował / przedał á vtrácił : álbo ieſli Dźiećiam pożywienia niedawa : álbo ieſli nieudźiáłał Inwentarzá rzeczy Dźiećinnych : álbo gdyby pieniedzy kthoreby z Opieki przychodźiły nie kładł sierotam/álbo imienie ich niewiernie ſpráwował: Thedy tákiego Opiekuná mogą winić Mátka/Bábá/Ciotká tych dźieci/ktoraby iedno wiernie á ku dobremu dźiećinnemu czyniłá : ál-

bo żeby też then Opiekun / długow Oycá ich ná nich / bedąc sam ich Opiekunem dochodźił / nieczekáiąc ich lat. Speculo Saxonum libro i, articulo 41. Et Iure Municipali articulo 26.

OPiekuná gdźieby niebyło / tedy pan wierzchni / álbo vrząd Ráyce w Mieśćie máią postáwić Opiekuny / ktore zową Łáćinnicy Curatores, Speculo Saxon: libro i, artic: 41. et articu: 47, Et Iure Municipali articulo 26.

OPiekun niemoże imienia Dźiećinnego kupić / áni sam przes sye / áni tym obyczáiem / iżby innemu przedał / á on potym od onego dostał: czego niema czynić / dla podeźrzenia y oszukánia. Speculo Saxonū lib: i, articulo 44.

OPiekunow Máthká powinná od vrzedu prosić Dźiećiam swym / gdźieby Opiekunow niebyło: gdźieby tego nie vczyniłá / thedy gdyby Dźieći zmárły / spádku nie bedźie sye mogłá po nich domágáć / wedle Práwá Cesárskiego / do ktorego sye vćiec máią / gdy Máydeburskiego niestawa. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 23.

NApisano dostátecznie w Práwie / áby sieroty niebyły

roty niebyły niwczym oszukáne : y dano obyczay / iáko sye Opiekunowie spráwowáć máią: Ale iż máło ich/co to dzierżą/ Przyaciele oto niedbáią/ Vrząd tego niedoźrzy: tedy po wszytkiey Koronie Polskiey wielkie sye szkody á krzywdy sierotam dzieią / ták iż dzieci ku látom przyszedszy/rzadko k swemu przyydą/ábysye im to spełná wrociło/ co im spráwiedliwie należy : á zwłaszczá gotowe pieniądze/y inne rzeczy ruchome: O co sye trzebá bać gniewu Bożego / y karánia zá to tym ná ktorych to należy.

O Dzieciach kthore lath niemáią.

DZiecie poki do Lath rostropnych nie przyydzie / o żadny wysthęp ná gárdle nie ma być karáno : Jesliby theż kogo zábił / álbo ochromił : Thedy Opiekun z iego Jmienia powinien tho nágrodzić y zá=

dzić/y zápłáćić: tákże y szkody/ ktoreby dziecie vczyniło/gdyby ná nie wedle Práwá dowiedziono. A ieśliby kto Dziecie zábił/zápłáćić ie ma iáko głowá niesye. Jeśliby też ktho cudze Dziecie miotłą álbo záwłosy skarał/gdy iedno przysyęże/ iż to vczynił zá wystepem iego: nic zá to nie pokupi. A wszákoż Dziecie niegdy bywa karano/ zá wielki wystemp/ktore iuż iest blisko lat rostropnych: Ale ieśliby był ieszcze bliszszy Dziećinstwá niżli lat vstáwionych/to iest Czternaśćie lat: tedy niema być karan ná gárdle: ale Opiekun zan zápłáćić ma. ¶ Dziecie/ á szalony/gwałtu vczynić niemogą: Bo gwałtu niemoże nikt vczynić/ iedno ći co to czynią vmyślnie á dobrowolnie: a dzieći y szaleni/ ći rozmysłu niemáią: A thák ná gárdle niemáią być karáni / tylko szkody ktore vczynią / máią być płácone. Speculo Saxonum libro ij,articulo 65. et libro iij,Articulo 3. Et Iure Municipali articulo 38.

Dzieći gdy Oyćiec vmrze/ niepowinny żadnych długow płáćić zá Oycá vmárłego/ álbo zá Mátkę/ ieśli im czego Rodzicy nieodumrą/ á ieśli po nich żadnego spadku niebiorą: A ieśli wezmą / thedy powinni będą długi płáćić. Speculo Saxonum libro iij,articulo 10. Et libro i,articulo 6.

Dziecie iesliby kto wsádził ná koń/ták twár dousty / kthoryby zádzierżeć sye niedał/ á przesto by ono Dziecie zábił : pan onego koniá powinien záplácić / iako wedle práwá iest / iesli koń swoy mieć chce. Speculo Saxonũ libro ij, articulo 40. Et Iure Municipali articulo 38.

O Testámenciech.

TEstámentem áni Oczyzną áni Zenskie pogłowie/ imienia swego/ nikomu dáć/ w chorobie leżąc niemoże/bes przyzwolenia Dziedzicow á Potomkow. Acz w Duchownym Práwie stoi iż ostáteczna wola ma być kożdemu wypełnioná : tho sye ma rozumieć/ o tych kthorzy wolni są/ w swym imieniu / gdy tho vczynią we zdrowiu/ y będąc w dobrey báczności : thedy tákiego Testámentu / gdzieby siedmia swiadkow doswiadczono / ál-

czono / álbo iżby przed vrzedem táki Testáment był vczynion : Dźiedźic dźierżeć powinien. Ale ruszáiące rzeczy / thy może oddáć wedle woley swey kożdy. A ták sye tho iedno rozumie o tych rzeczách ktore może Testámentem legowáć / to iest ruszáiące rzeczy. Iure Municip:artic:65.

TEstámentem też Zoná iáko y ktho inny / niemoże nic oddáć / bes przyzwolenia Meżowego / y ruchomych rzeczy. A Gierady tey niemoże oddáć chociaby też y Mąż przyzwolił. Speculo Saxonum libro i, articulo 31. et articulo 52. Et Iure Municipali articulo 65.

TEstámenthu siedmią świádkow dowodzą / gdźieby vrzednie nieuczynion / á wiáry mu niedano. Speculo Saxonum libro i, articulo 8. Et Iure Municipali articulo 65.

TEstámentem prze to niemoże nikt nic oddáć bes przyzwolenia dźiedźicow: A s tey przyczyny to vczyniono / iż Oycowie niebáczni / álbo nie miłosierni / ostáwowáli Dźieci swoie w vbostwie : oddawszy Testámentem / od Potomstwá swego / iż nic álbo máło Dźieciam zostawiáli / co było przeciw dobremu obyczáiowi. A ták przeto to práwo vczyniono / áby Dźieciam

máietność

máietność ich ostáłá: ktemu też ktho co ma dáć/ odkázáć/ ma to czynić zá czásu/ póki sam tego vżywáć może: Abowiem ktho co oddawa po śmierći/ iuż to nie iego/ ále iego Dziedźicow. Żoná też czyiá niema być o to winioná/ kiedyby tákich rzeczy co zginęło. Speculo Saxo: lib: i, articulo 52.

O Zastáwnych/ álbo o Pożyczánych/ á ku chowániu dánych rzeczach.

JEsliby ktho komu rzeczy stoiące álbo leżące zástáwił álbo náiął: á potym on komu náieto/ álbo iego Potomek chćiałby przeć/ iżby w naymie dźierżał álbo w o=

bligácyey. Tedy ten kto náiął/bliſzſzy ſámotrzec przyſyądz/nizli on komu záſtáwiono/ álbo náieto/ przyſyegą by ſye miał odwieść: oprocz thego/ iżby ten Dzierżawcá mogł vkázáć / że tám iákie dziedzictwo ma / álbo iżby mogł vkázáć/obrone kupná ſwego:tedy ze dwiemá świádki gdy przyſyeże to odzierży. ¶ Też o rzeczy gdyby go winiono/ktore ſye iáwnie nieukázuią: tedy przyſyegą ſwą może odidź. Ale gdzie o rzecz iáwną/ktora ſye pokázáć może kogo winią : tedy kto żáłuie bliſzſzy nań dowieść s świádki ſámotrzec: Oprocz żeby kto vkázał/ rzeczy/ á powiedział/że ſą iego własne rzeczy/á nie tego co żáłuie:tedy bliſzſzy dowieść mimo Powodá/że tho ſą iego rzeczy własne. Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

Pożyczy kto álbo záſtáwi koniá/ſzáty álbo kthorekolwiek rzeczy ruchome / ieſli then komu záſtáwią / álbo pożyczą/ przeda/ záſtáwi/ álbo przegra / álbo by mu też vkrádziono/ thedy then ktho záſtáwił/ſwych rzeczy pátrzyć á vpominác ſye ma/nie v kogo innego/ iedno / themu v kogo záſtáwił. Jeſliby theż vmárł ten v kogo záſtáwiono/ Tedy od iego Potomká máią tego pátrzyć á dochodzić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 60.

POżyczána rzecz kożdy powinien wroćić nieskażoną / niepogorszoną / álbo ták zápłacić wedle ważnośći. ¶ Ale ktho da rzeczy ku chowániu / iáko Láćinnicy zową in depositũ, ku wierney ręce: ieśli zgore/álbo vkrádną/álbo nieprzyaćiel weźmie: tedy gdy przyśyęgą dowiedźie ten co mu chowáć dano / że wtym zdrády álbo oszukánia nieuczynił / áni przyczyny themu dał: tedy płáćić niepowinien. A s tey przyczyny pożyczána rzecz ma być płácona / że tego vżywasz/ albo vżywáć możesz: A thák wroćić nieskażone albo zápłáćić ma. Ale to co schowáć dádzą / poniewaz vżywáć tego niemoże/tedy tez płáćić niepowinien / ieśli zginie gdy iedno dowiedźie/ ten kto chował że w thym oszukánia żadnego nieuczynił. Speculo Saxonũ libro iij, articulo 5.

ZAstáwilby kto v kogo bydle tákie/ koniá/álbo mu náiął: gdy zdechnie / Tedy ten kto ie chował/ gdy przyśyeże/że nie iego winą zdechło/ áni dał temu przyczyny: thedy go niepowinien płáćić : tylko to tráći co ná nie dał / álbo zá co ie náiął. Speculo Saxonum libro iij, articulo 5.

GDyby kto máiąc imienie w zastáwie budował: Tedy gdy imienie wykupią/ ten

co budował/ może ono znieść chceli/ iáko swe. A ten ktoby wykupował / niemoże mu thego bronić. Ale iesliby co zbudował / albo opráwił / w tym domu kthory mu záſtáwiono/ czegoby w onym domu trzebá / iżby pobił álbo opráwić dał/ bes czego by dom bes szkody być niemogł : tedy ten co wykupuie/ powinien opráwić tho / co ná opráwe náłożono. Iure Municip:articulo 140.

NIe Rzeczy pożyczáney niema nikth kczemu innemu vżywáć / iedno thym obyczáiem ktorym mu iey pożyczono. ☞ Ná przykład : náieto by iednemu koniá ná mile : á onby ná nim iechał dáley : A ták w tey mierze powinien szkode płáćić / iesliby sye kthora przes tho stałá. vt de hoc SpeculoSaxonum libro i,articulo 15.Et Speculo Saxonum libro iij, articulo 5.

POżyczánych álbo ku chowániu dánych rzeczy niemoże nikt hámowáć w długu/ áni w żadney rzeczy:Ale powinien to wydáć temu kto dał schowáć. Speculo Sax:lib:iij,articu:5.

KTo ku chowániu rzecz ktorą od kogo bierze/ ma iáwnie bráć : dla tego / á snadźby mu dano rzecz krádźioną chowáć/ kthorąby potym v niego náleźioná:tenbysye przał coby schowáć dał.

wáć dał. Thedy v kogoby ią náleziono / o złodzieystwo mogłby być obwinion. Speculo Saxonum lib: ij, articulo 36. Abowiem ktho rzecz krádziona táiemnie chowa / iuż iest iákoby sam vkradł. Speculo Saxon:libro iij, articulo 5.

GDy kto pożyczy/álbo záſtáwi rzecz kthora swoie á zginie/álbo ią vkrádną: v żadnego innego sye iey niemoże vpomináć / iedno v tego komu wierzył. Aczkolwiek stoi w Artykule lib:ij,articulo 32, że kto by swą rzecz nálaſt/ v kogożkolwiek/tedy iey dochodzić może: tho sye ma rozumieć/o rzeczach krádzionych/ á nie o pożyczánych:Bo pożyczáney/álbo záſtáwioney rzeczy/ niema sye ni vkogo włosniey vpomináć/ iedno tam komu pożyczył álbo záſtáwił. Speculo Saxonum libro ij,articulo 60.

O Naiemnikach/ á o naymiech.

TEn co imienie álbo dom v kogo náymuie/gdzieby nań żałowano/żeby naymu nie zápłácił/á onby powiedział że zápłácił: sámotrzeć tego ma podeprzeć że zápłácił. álbo Pan gdzieby chciał dowieść/ że mu niezápłácono/ bliższy dowieść. Może też Naiem wypowiedzieć przed czásem Naiemnikowi/ten co náymuie/gdy mu Czynszu Naiemnik niezápłáci: álbo gdy ten co iego imienie iest/ chce tám sam mieszkáć/álbo tám budowáć:álbo gdzieby Naiemnik wonym domu niepoczesnieśye rządził á spráwował. Speculo Saxonum libro ij, articulo 59. Et Iure Municipali articulo 140.

GDy kto naymie dom álbo grunt/rolą.etc. szkodá ktoraby sye kolwiek stálá: tedy nie tego co naiał / ále co mu naieto iest / gdzieby iedno dom álbo imienie wcale zostáło: tháк iáko mu náieto: Ale w innych rzeczach / iáko w po-

żytkach / szkodá ostawa przy Naiemniku: Abowiem gdy pożythek ma / nieda więcey iedno co smowił: także thež gdzie szkode ma / niema dáć mniey / iedno iáko smowił. Speculo Saxonum libro ij, articulo 59.

GDy ten vmrze co naiał / thedy Potomkowie mogą Naiemniká ruszyć. Speculo Saxonum libro iij, articulo 77.

IEsliby Pan chciał ruszyć Naiemniká z Imienia ktore mu náiał / álbo żeby on thež chciał odidz á w tym naymie daley siedzieć niechciał: ma to y Pan Naiemnikowi / y Naiemnik Pánu wczas opowiedzieć: iesli vmrze Naiemnik / Potomek iego powinien z onego imienia záplácić / iákoby on sam zapłácił. álbo iesli też Pan vmrze / tedy themu ná kogo imienie przypadnie / ma być záplácono. Speculo Saxonum libro ij, articulo 59.

TEn co naymie / może Naiemniká / gdy mu Czynszu niezápłáci / pociądząć / niepozywaiąc go do Práwá. Iure Municipali articu: 140.

O Szkodách domowych.

STrzechy dáchowey swego budowánia / niemoże nikth ná cudza ziemie puścić: y powinien część Dworu swego grodzić: Gdźieby tego nieuczynił szkode kthoraby Sasyádowi vczynił / powinien nágrodźić. ¶ Gdźieby też Sasyad ná Sasyádá skárżył / s ktorymby miał ściane spolną / áżeby sye ściana kaźiłá / dla stárości / żeby opráwy potrzebowálá: tedy ma te rzecz przed Vrzedem opowiedźieć áby go wthym vpomioniono / áby spolem s Sasyádem budował. A iesli nieskárży ten co sye szkody boi / á zátym budowánie pádnie ná iego dom: Tedy Sasyad ktory przyczyne szkody dał / opráwić to powinien: ále ono drzewo co vpádnie do dworu sasyádowego / Sasyádowi przyydźie. ¶ Zadny niemoże drzewá áni budowánia stáwić / áni kłáść do cudzego domu / álbo dworu / bes przyzwolenia tego / kthoremu by to ku szkodźie było: Albo żeby s tym brzemieniem

dom albo on dwor kupion/ żeby to mogl zá práwem vczynić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 49. Et Iure Municipali articulo 126.

KOminy/ Wychody/ Chlewy świnie/ od ściany albo od ogrodzenia Sąsyedzkiego/ bliżey trzech stop niemáią być stáwiáne: y kożdy komin/ piec swoy/ ma thak opátrzyć/ áby iskry kthore lecą domowi sąsyedzkiemu/ nieszkodźiły. Wychody też ktore ktho czyni/ podle domu Sąsyádá swego: tedy áż do ziemie ma ie záwrzeć. Te vstawe vczyniono/ áby ieden drugiemu szkody nieczynil/ áby kożdy piec swoy albo komin opátrzyl/ áby z iego niedbálośći szkoda niebylá. A iesliby thakiego opátrzenia vczynić niechciał/ powinien istote vczynić: iesliby szkode vczynil/ áby zá tho dosyć vdziáłal. Abowiem choćiaby Sąsyad oto nieżálowal/ przed tym: A wszákoż gdźieby sye szkodá stálá: powinien opráwić/ dla tego że tho práwem opátrzono/ y vstáwiono iest. Speculo Saxonum libro ij, articulo 51. Et Iure Municipali articulo 124.

DOm gdyby kto chćiał budowáć álbo murowáć: iesli Sąsyad chce snim spolną śćiáne budowáć/ á nakład snim spolem czynić: tedy niepowinien ieden drugiemu Placu swego

nic vstąpić / iedno społu ściáne budowáć / álbo murowáć. Ale ieśli Sąsyad niechce budowáć/ á nakłádu vczynić/ Tedy temu kto budnie powinien mu vstąpić dla wywiedzienia ściány plácu domu swego dwá łokćiá ná fundámenćie / á ná gorze łokieć: á tho dla tego nakłádu ktory czyni ten co buduie / że też te ściáne bedźie miał spolną snim / iáko y ten co buduie. A tho sye ták záchowywa z zwyczáiu: A dobry zwyczay/ tedy ieſt zá práwo / ácz pisánego práwa w kthorey rzeczy nie bedźie.

Dom álbo budowánie ná czyim grunćie ieſt: tedy zá gruntem idźie: to ieſt ná czyim grunćie ieſt/ tedy tego ma być y budowánie: to sye rozumie/ gdyby ktho co ná cudzym grunćie zbudował/ Tedy gdy wykupią z ręku iego ono imienie/ iuż ono budowánie przy imieniu zostawa. Speculo Saxonum libro ij, articulo 21. Et libro eodem articulo 53.

Okno kto vczyni do cudzego domu: gdźieby ná tym domie/ álbo brzemie álbo obowiązek / álbo powinowáctwo niebyło żadne/ przeco by to vczynić mogł: ma to zásye swym kosztem záprawić/ áby Sąsyádowi tym nieubliżył. Speculo Saxonum libro ij, articulo 49.

DOm Sąsyádá swego ktoby skáził/złamał czáśu ogniá boiąc sye áby dla niego niezgorzał: iesli tám ogień doydźie/ ten co skáził niepowinien zá tho nic dáć. Gdźieby ogień niedoszedł/ powinien tho zásye opráwić / gdźieby tho swą wolą vczynił/nie z roskazánia vrzedowego tedy to sąm powinien nágrodźić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 49.

SZkody swym dobytkiem nikth niema drugiemu czynić. Pásterzá nikth niema chowáć osobnego / gdźie wszythká Wieś pásterzá chowa : dla thego áby pásterzowi płacey kthora ma zá pracą nieumnieyszáło sye. Speculo Saxon: lib: ij, artic: 54. Abowiem gdźieby wolno kożdemu pásterzá chowáć / á pásterzá pospolithego/ gdźie zwykła rzecz/ że chowano przed tym : tedy byłáby krzywdá tym vbogim / gdyby pospolitego Pásterzá niebyło : á vboszszy prze chudobe / pásterzá osobnego by sobie chowáć niemogli.

WE Wsi álbo wMieśćie cokolwiekſye stánie/ku pożytku ich/áczbysye ná to wszytcy niezwolili: tedy ná co wietsza cześć przyzwoli / ná to też ma przyzwolić mnieysza cześć ludźi. Specu: Sax: lib: ij, artic: 55.

O Zwierzetách szkodzacych.

W Jeb/kiernoz/byk/zwierze kozde/człowieká: álbo tez bydle czyie gdy ráni álbo ochromi/ álbo zábiie: Pan czyie zwierze szkode vczyniło/wedle tego/iáko tthorey rzeczy szácunk á zapłathe vstáwiono/ dosyć vczynić á zápłácić powinien: A to iesli ono dobytcze álbo zwierze/iáko iest Pies/gdyby sye o thym dowiedział/co sye stało/weźmie w swoie moc: Ale iesli go do syebie niewezmie/ y owszem wypedzi/ niechowa go/ niepásie/ nie nápawa: nie winien zá to płácić. Ale ten komu vszkodzono/ álbo komu sye szkodá stálá/ma wziąć to bydle iesli chce. Iure Municipali articu: 123. Et Speculo Saxonũ lib: ij, articulo 62. et articulo 40.

S Zkode álbo obráze iesli ktho weźmie/ od zwierzeciá/ kthore s przyrodzenia szkodliwe iest/ iáko Niedzwiec/Wilk: iesli ie ktho chowa ná mieystcu tym pospolitym/kedy ludzie cho

dzą / á obráżi kogo : powinien then kto ie chowa płácić. A iesli ie chował ná mieystcu osobnym / iż by kto niemáiąc tám co czynić szedł tám á wziął obráże: Pan onego źwierzecia / niepowinien tym obyczaiem płácić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 40. Et Iure Municipali articulo 38.

O Sedziach y o spráwiedliwości czynieniu.

Sedzia kożdy niema innák sedzić / iedno wedle Práwá pisánego : y niemoże áni ma / innego Ortelu dziáłáć / iedno wedle Práwá : á poki práwá Máydeburskiego stawa / ma być im sadzono. A gdzieby go iuż niestáło / s PráwáCesárskiego maią bráć Artykuły / iáko ku ktoreyby rzeczy należáło / á wedle tego sądzić. videlicet in

delicet in deffectu Iuris Saxonum recurritur ad Leges, vt de hoc Spec:Saxon:lib:i, in Prologo. Et Speculo Saxon:lib:iij, artic:30. Et Spec: Saxo: lib: ij, artic:36. Et lib:i, artic: 18. Et lib:iij, articu:44. Et Iure Municipali articulo 44.

SKárżyć álbo Práwem czynić / troiácy ludźie s potrzeby czynić powinni: Naprzod Opiekunowie o krzywde sieroth ktorymi ſye opiekáią. Abowiem gdźieby o ich krzywdy nieczynili / Tedyby powinni ſámi im zá to doſyć vczynić. Potomkowie też właſni / gdyby rodźicá ich ktorego zábito / powinni oto czynić: Bo by ſpráwiedliwie thym Dźiedźictwo ſtrácić mieli / gdyby tego zániedbawáli. Mąż też o Cudzołoſtwo żony ſwey / á to przeto że mu tho ſromote nieſye: á o ſromote ſwą powinien kożdy mowić. Speculo Saxonum libro i, articulo 62.

SEdźia żadny ſwey rzeczy ſądźić nie może. Iure Municipali articulo 27.

SEdźia niegdy może ſądźić ty / kthorzy nie ſą pod iego Iurisdycyą / iáko ſą Kupcy / ktorzy y tu y owdźie kupiectwá ſpráwuią. Aczkolwiek pod onym práwem nie ſą / gdy ie pozową / odpowiedáć tám powinni. Spe:Sax:lib:i, arti:70.

GDzie sye kthora rzecz Práwem pocznie/ thám też ma koniec mieć. Speculo Saxonum libro iij, articulo 13.

SZácunek swoy kożda rzecz ma/y ták kożda rzecz ma być płacona / iáko iest vstáwiona : ácz kto drożey szácuie ná żalobie swey. Ale Sedzia ma y powinien tho moderowáć / iuxta vergeldum Specu:Saxon:lib:i, artic: 68.

SPráwiedliwośći niepowinni áni máią w Mieśćiech ináczey czynić Ráyce / álbo vrzednicy Mieyscy/ iedno tym práwem/ w ktorym syedzą/ to iest Niemieckim : oprocz o Rány y o głowe/o to Polskim Práwem ma być sądzono/ á zwłaszczá kiedy komu innemu spráwiedliwość czynią/w tákich rzeczach. Ale sámi miedzy sobą/kthorzy syedzą w iednym práwie/o Rány/ thedy wthymże práwie / y sądźić y odpowiedáć sobie máią. Ale obcym Polskim práwem/ták iáko sye nápisáło/ spráwiedliwość czynić máią. A o złodzieystwo tedy tymże obyczáiem práwá/w kthorym syedzą / sámi sobie máią odpowiedáć/ y sądźić sye. Ale komu innemu tedy wedle obyczáiu ziemie ták iáko tu iest vstáwá w Podolu/ma o złodzieystwo odpowiedáć y spráwowáć sye

obwiniony/

obwiniony/ wedle obyczáiá támtey ziemie/ ktory sye tu z zadnym práwem niezgadza. A then Artykul wedle zwyczáiu/ á práwá pospolithego Polskiego/ ma byc chowan.

Bosćinne práwo ma byc pretsze/ nizli tym co tám mieszkáia / álbo przylegli sa: y ma im byc Spráwiedliwosc vczyniona nadáley do trzeciego dnia. A zá gosciá ma byc rozumian/ kthory iednego dnia niemoze doiechác do onego mieystcá/ gdzie spráwiedliwosci szuka. Iure Municipali articulo 46.

Bdy kto ná kogo zaluie/ thám gdy mu sye spráwi on/albo dosyc vczyni ná kogo záluie/ powinien mu tez zásye odpowiedác tamze. A wszákoz powinien mu sye pierwey vspráwiedliwic/oco go winuia:toz dopiero nan ma zálowác o swe krzywdy: á poki mu sye nieuspráwiedliwi / thedy ten niepowinien odpowiedác / co pierwey zálowal. A ieslıby tez wiele ich iednego winilo / tedy niepowinien im odpowiedác/ áz sye s pierwszym sadownie odpráwi: A wszákoz ma istote vczynic / ze sye vspráwiedliwi kozdemu. Speculo Saxonum libro iij, articulo 13. Et Articulo 12.

Sędzić áni ſkázowáć/zá rázem ná pretce nie= ma Sedzia / w rzeczach innych : oprocz o rzecz gwaltowną ſądzić powinien / kthora od= włoki niećierpi: álbo nieſye ná ſobie Gorące prá= wo. Speculo Saxonum libro j, articulo 70.

Sędzia żadny niema ſędzić / wedle wiádo= mośći ſwey: Ale iáko vſlyſzy/wedle żáloby y odpowiedzi/ták wedle thego ſkázowáć/y ſprá= wowáć ſye ma. Speculo Saxonum libro ij , arti= culo 1.

Nakłády z zwyczáiu niebywáią inne ſkázo wáne/iedno ktorych kto Akty dowiedźie/ tám gdźie ſye práwuie. A wſzakoż ná toby miá= ło być baczenie / ktho musi dáleko ieźdźić/ á dlu= gdy áż do Litwy zá Krolem : tákie nakłády nie= mogą być Akty dowiedzione: ále musi być ná nie dowod inny / to ieſth przyſyegá. Abowiem kto wygra w práwie kthorey rzeczy/ Tedy then práwem zwyćiężony ma nakłády płáćić/ ten kto zyſzcze tego / o co ſye práwowal. Speculo Saxo= num libro ij, articulo 8.

Gdy by kogo obwiniono / przed Sądem/ oblicznie/ á onby od Sądu vćiekł / álbo

odszedł: Tedy ty rzeczy / o co sye przed Sadem rzecz dziáłá/máia być Powodowi przysądzone. A gdzieby tez ná niewinnego załowano / Tedy z niewinnego może być winny s piąci przyczyn. Speculo Saxon: libro ij,articulo 45.

Sedzia niema nikomu vkrácáć czásu przedłuzenia/ iáko w ktorey rzeczy należy wedle práwá/iáko o dług álbo o inne rzeczy pozwánemu. Ale powodowi/niedawáią dylácyey/odwłoki: Abowiem Powod ma dosyć czásu rozmyśláć sye ná to o co záłuie: tákże tez ma być vżyczono czásu pozwánemu / áby sye rozmyślił á odpowiedział. Speculo Saxonũ lib: ij,articulo 2. A wszákoż w niektorych rzeczach y pozwánemu niedawáią dylácyey / iáko gdy idzie o rzecz máłą/ktora łácno może być rospráwiona: á miedzy vbogimi osobámi dla vtráty á nakładu ich/miedzy tymi zárázem spráwiedliwość ma być: Gdyż łácna odpowiedź w Prawie / iż kogo pozową/ ma przeć álbo znáć. Gdzie tez idzie o gwałtowne rzeczy / o co zárázem spráwiedliwość czynić powinna rzecz. ¶ Jeśli thez kogo vbiją / álbo o sfálszowánie listow/ przeciw thym co fálszuią/ álbo przeciw tym co ie pisżą/álbo co ie noszą/ álbo przeciw Swiádkom fálszywym:zárázem po załobie ma przeć álbo znáć. Wszákże w tych rze-

czách ma

czach ma obrone pozwány wedle Práwá / y dylácye. Speculo Saxonū libro ij, articulo 3.

DRoge wolną/iedná Wieś drugiey ma dáć odewsi do wsi. A ktoby ſobie nową droge czynił/ gdźie iey przed tym niebyło/ Tedy może być oto práwem pociągnion. Speculo Saxon: lib:ij, articulo 27. et art:47. A drogá ma mieć osmi ſtop w ſzerzą. Speculo Saxonū libro ij, articu:59. Et Iure Municipali articulo 131.

CJ co ná Sadźie ſyedzą niemáią tákich rzeczy przypuſzczáć á przyymowáć / iż gdyby kto rzecz ſwą / ktorą w Práwie wiedźie/ſpuſcił/ álbo przedał możnieyſzemu álbo przełożenſzemu/ dla vćisnienia vboſzſzego/ áby to vboſzſzemu co ſzkodźić miáło: y owſzem táki kthory ſpuſzcza/ álbo przedáie : ſwą rzecz trácić ma. Speculo Saxonum libro i, articulo 48.

JEſliby komu łáiano/á on też záſye łáiał/á odmawiał: nie powinien tákich ſłow opráwowáć / gdyż odmawia á nie ſam począthkiem/áby przymawiał. Bo niepowinien nikt nikomu czynić poććiwoſci kto mu łáie. Speculo Saxonum libro ij, artic:16. Et libro iij, articulo 45.

ACzby kto był niewinien / winnym stać sye może z tych przyczyn/że złodzieyską rzecz v niego zástano/wrócić mu ią każą á on niewroci. Speculo Saxonum lib:ij, articulo 36. Kto niedopuści szukáć v syebie gdy z Sądu posłą. Speculo Saxon: lib:ij,artic: 22.et artic:13. Albo ktoby kogo złáiał / zesromocił / á skazano mu / áby mu tho opráwił / á onby niechćiał/ winien ostawa. Speculo Saxon: lib:i,articulo 68. Gdy też odpowiedzieć niechce gdy nań żáłuią oco przed Sądem / iuż winien ostawa. Speculo Saxon: lib: ij, articulo 45. et Specu: Saxo: lib:iij,articulo 39.

KAránie ná gárdle álbo ná zdrowiu/thedy tym personam ma być odwłoczono Niewieście brzemienney áż porodźi. Dziecieciu/ ktore ieszcze ku látom nieprzyszło/ á Opiekálniká by niemiał : tedy odkłádáią do drugiego Sądu / áby Opiekuná miał. Szalonemu áby poznano iesli z szaleństwá tho vczynił / álbo z inney przyczyny. Speculo Saxonum libro iij, articulo 3. Et libro ij,articulo 55.

Z Mnimánia trzech rzeczy niema nikth czynić: Naprzod że mnima á pewnie niewie/ przysyądz niema. Wtore/ niema nikth sądźić z

mnimánia: Abowiem mogłby w tym omyłkę á krzywdę vczynić. Trzecie/o mniemáney rzeczy niema być ták dzierżano iáko iuż o pewney wiádomey prawdźie. Speculo Saxonum libro iij, articulo 8.

Sędziowie / Przysyężnicy trzeźwo máią sedźić y skazánia náydowáć. Specu: Saxo: libro iij, articulo 69. Et libro i, articulo 59.

Sędźia żadny áni srodzey áni też lżey/o wystepy niema sedźić / iedno iáko w Práwie nápisano. Speculo Saxonum libro iij, articulo 86.

Do Duchownego Sądu/gdźieby Swiecki Swieckiego poćiągnął/o rzeczy ktoreby sądowi Duchownemu nienależáły / á o szkodeby tym przypráwił drugiego: Tedy gdyby go o to práwem poćiągniono: winámi ma być karan/y szkodę ma opráwić temu/kogo poćiąga do Duchownego Sądu. Speculo Saxonum lib. iij, articulo 87. Et Iure Municip: articulo 28.

Sędźia gdy syedźi ná Sądźie gáyonym: Tedy coby sye przed nim dźiało/może swiádczyć/ y s przysyężniki: á inedy/ thedy nieważy swiádectwo iego: kiedy by mu wiáry niedano /

musyalby przysyadz. Speculo Saxonum libro iij, articulo 88.

NAczkolwiek iest wiele rzeczy roznych/wszakże iednak ksobie podobnych. A thak iedno prawo z drugiego pochodzi: A przetho w skazaniu rzeczy/ iednego prawa vżywać możemy. Abowiem gdzie są rzeczy ksobie podobne/ Tedy też prawo podobne iest ktemu. Bo gdzie iedna rzecz ku ktorey podobna / w takich thez rzeczach iedno Prawo ma być. Speculo Saxonum libro i, articulo 9. Et libro ij, articulo 12.

SEdzia to iest Burmistrz/ Woyt/ może być przeswiadczon we dwu rzeczach / iżby sprawiedliwości niechciał vczynić/ gdyby iey v niego żadano: A then co o to żałuie/ mianuie swiadki ktorzy przy tym byli. Tedy Powod przeciw takiemu Sedziemu / samotrzeć ma dowod czynić. Albo gdzieby sye Sedzia chciał odwieść/ tedy samotrzeć z rownymi swiadki/ ktorzy przeciwko iemu swiadczyli/ ma sye odwieść/ a to w tych rzeczach / kthore o potoczne krzywdy / albo sprawy miedzy ludźmi są. Ale gdzieby było około tey sprawy/ o ktoraby na gardle albo na zdrowiu karać miano/ gdzie sprawiedliwości nieczyni: Powod samosyodm/ ma tego dowieść. vt de

hoc Iure Municipali articu: 17. Z łákomſtwá / z boiáźni/ zá dáry/ z nienáwiśći/niema ſye báć bogátſzego/ áby iemu dla ſtráchu/álbo komu kwoli/miał ſwoy ſąd nieſpráwiedliwie czynić / álbo ſądźić z nienawiśći/iżby ſye ná kogo gniewał/álbo z łáſki iżby komu życzył niema ſedźić / iedno Bogá przed oczymá mieć. Iure Municipali articulo 18.

DEkrety Sądowe s tych przyczyn mogą być ſkażone: ieſli ie Sedźia czyni/ten ktoremu to nienależało/ to ieſt nie wſwey Jurisdicyey: ieſli ſye niezgadza s pozwem / to ieſt o inne pozwano/ á o inne ſkazał: ieſli też táka Sentencya niema w ſobie álbo zdánia w ſtráćie iedne ſtrone/álbo wolnośći vczynienia: Jeſli przes ſtron/ iżby ſtrony niebyły / albo pozwánie przed tym niebyło: ieſli też wSwieto Sentencya ſye ſtánie/ álbo nie ná thym mieyſcu/gdźie zwykły bywáć: O czym w Ceſárſkim práwie. A zwłaſzczá gdy Sedźia nie w ſwey Jurisdycyey Dekret vczyni. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 59.

W Jnnym práwie niepowinien nikt odpowiedáć iedno s tych przyczyn: Napirwey acz w innym práwie ſyedźi / ále tam imienie ma

gdźie go

gdźie go pociągniono: A ták dla oney máietnośći/ ktorą tám ma powinien odpowiedáć. Speculo Saxonum lib.iij,articulo 25.Et Iure Municipali artic:28.et arti:66. ¶ Wtore gdyby kto tám iáki wystep vczynił / tám w onym prawie gdźie go pociągniono/thedy tám powinien odpowiedáć. ¶ Trzecie gdźie kto kupczy albo sye zádłuży/tám thez powinien odpowiedáć. ¶ Czwarte/ gdźie kto żáłuie w Prawie/ thám też záſye vspráwiedliwić sye ma/ iáko otym Speculo Saxonum lib: i,articulo 61. et lib:iij, artic:79. et lib:eodem,artic:26.Et lib:i,articulo 70.Et Iure Municipali artic:28. A iż Sedźia/z vrzedu swego/ może wszelákie spráwy sedźić. Jáko o tym Speculo Saxonum lib:i,articulo 59. Wszákże ma opátrzyć á ná baczeniu mieć / áby tych rzeczy kthoreby iego práwu á sądowi nienależáły niesądźił. Jesliby też kto do iego sądu pociągnion był / o rzecz ktoraby iego Sądowi nienależáłá / iesliby sye niewyymował do swego práwá ále tám odpowiedał: iuż to nie Sedźiego winá bedźie ále tego co sye niewyymował. Abowiem / iuż skazánie bedźie powinien ćierpieć: ktoreby nic nieważyło/ by sye był w Sąd niewdawał / á do swego sye práwá odzywał. Iure Municipali articu: 28. Ale iednák tho sye wszytko zámyka w Artykule Specu: Saxon: lib: iij, artic: 25.

Odpowie=

ODpowiedziec ná żałobe ieden drugiemu powinien Sądownie: oprocz tym ktorzy są na sławie á ná poćciwości zmázáni/iáko są zło dzieie/zboyce/iáko o tym Speculo Saxon:lib:i,articulo 37. álbo ktorzy są wywołáni álbo wypowiedzieni. Speculo Saxonum libro i,articulo 38. álbo gdzieby sye odkupili/gdzieby ie kárác s Práwá sromotnie skazano. Speculo Saxonum lib: i, articulo 40. álbo też żywot álbo członek odkupili/wczymby iuż byli skazáni/ Speculo Saxon:lib: i, articulo 65. Gdyż też tácy gdzieby ie potym o co winiono/w żadney rzeczy bronić sye/á odchodzić przysyegą niemogą. Speculo Saxonum lib:i. articulo 39. Et lib:iij, articulo 16. Et Iure Municipali articulo 4. et articulo 22.

DLugu ieden ná drugim niema dochodzić w innym práwie/ iesli obádwá są/ á syedzą wiedney Iurisdycyey/to iest w iednym práwie: á zwłaszcza gdyby Dłużnik był osiadły. A iesliby kto poćiągnął do inney Iurisdycyey/ niżli tám gdzie syedzą ći obádwá:á then obwinioný ćiągnąłby sye do swego práwá: iesli go nieodesłą/ á ten poćiągnie ku práwu thego co mu w inney Iurisdycyey trudnosć á szkode zádał/ że go tám poćiągnął/ gdzie go ćiągnąć niemiał/ y

dowiedzie tego listem od onego Sądu/do ktore-
go go było pociągniono: tedy ten kthory go po-
ciągnął do innego Prawa: powinien szkodę á
nakłady opráwić. Iure Municipali articulo 68.

W Prawie kogo winią/ powinien w odpo-
wiedzi swey álbo przeć álbo znáć: oprocz
iżby kto powiedział áczby sye nieprzał/ ále że iuż
dawnosć temu wyszła/ oco go pozywa: álbo iż-
by sye wyymował do swey Iurisdicyey á do
swego Sędziego. Speculo Saxon:lib:ij, articu:3.

O Appellácyach.

Appellácya thá idzie do
sześci niedziel/ kiedy Pan iest w
ziemi. Ale gdzieby Paná w zie-
mi niebyło/ do ktorego sye Ap-
pellácya ciągnie: Thedy do
Osminaście niedziel/ Appellácyę skłádáią. A w-
szákże thá szesć niedziel niemiáłaby sye rozumieć/
iedno gdy Pan do ziemie przyiedzie. Speculo Sa-

xonum

xonum libro ij, articulo 12.

SEntencya tho iest skazánie gdyby czyniono: Tedy then komu by sye krzywdá widziałá / nátychmiast ma przeciw temu mowić á do swego Páná wierzchniego áppellowáć. Abowiem kto milczy á niemowi oto / ten iuż przyzwala ná Decret. Speculo Saxon:lib:ij, articu:6. Et Iure Municip: articulo 14. et articulo 20.

APpelluie gdy ktho / á nieprzyniesye ná dálszym dniu gdy iuż rok przypada skazánia / álbo rzeczy pomocney / álbo niedowiedzieli Legale impedimentum, tedy swą rzecz tráci / ten co áppellował. Speculo Saxonum lib:ij,articu:6. Et Iure Municipali articulo 14.et articulo 21.

APpellácyą gdy kto vczyni / Tedy w tey rzeczy áni stroná áni Sąd niema dáley postępić / áż Appellácya przes Sedziego do kthorego Appellowano / bedzie odpráwioná. Iure Munic: articulo 14. et articulo 17. Et Speculo Saxon: lib: ij, articulo 12. et articulo 13.

APpellowáć od Jednaczow nikth niemoże. Speculo Sax:lib:i,art:55.et lib:ij,artic:11. Et Iure Municip: articulo 11.

O Przekazkach / prze kthore sye ieden może wyiąć / gdyby ku práwu niestánął: iáko tá ćinnicy zową

LEGALE IMPEDI-MENTVM.

LEgale impedimentum To sye Polskim Iezykiem rozumie / Przyczyná słuszna á sprawiedliwa / prze ktorą gdyby kogo zásthálá á záśzłá / iżby niego mogł dosyć vczynić / Sądowemu skazániu: tedy sye tym wymowić może / żeby v Sądu być niemogł: Naprzod gdyby Wiezniem był. Niemoc ćieszka tákowa prze ktorąby przydź niemogł do Sądu. Ggyby też był ná pielgrzymowániu/

żeby mu tego przed tym pokiby nieuszedł/niepowiedziano álbo go zápozwano: tedyby sye tym wymowić niemogł/gdzieby mu opowiedziano. Wypráwá woienna / álbo thez wielkie wylanie wod/żeby przebyć niemogł: álbo ktoby był w innych ziemiach ná kupiectwie. A thák tym sye ieden wymowić może / że o szkode nieprzyyydzie / gdy iedno tego wedle práwá dowiedzie przysyegą/co ma vczynić / álbo Posel/ktory ty rzeczy opowieda/álbo on sam gdy sye wroci / od kogo te rzecz opowiedáią: A ná woley bedzie Powodowey/ to iest tego ktory żáłuie/ kogo bedzie chciał przypuścić ku przysyedze/ iesli Posłá/ ktory opowiedał przyczyne ktorą z tych/czyli sámego onego czyiá rzecz iest/gdy bedzie. A gdzieby tego przysyegą niedowiodł/vpádnie w swey rzeczy. Tákże też Rekoymia że powinien odpowiedzieć / zá kogo reczył. Ma thez opowiedzieć gdzieby ktora przekazká z tych byłá/gdyż wszytke obrone rekoymia ma mieć / ktoraby przysłuszáłá temu zá kogo reczył/á ktoraby słusznie spráwą być miáłá. Speculo Saxon:lib:ij,articu:7. Et Iure Muni:artic:47.

O Jármárkach.

NA Jármárkach wiele ſye tego przygadza/ że poddáne z innego Práwá ſądzą/ o kożdą rzecz/ o ktorąkolwiek kto żáłuie/ ku krzywdzie nie thylko onym ktore ſądzą á niegdy vćiſkáią: Ale też y ku krzywdzie tym pod ktorych wierzchnośćią ſą: y przezwáli tho Jármárcznym Práwem/ ći co krzywdę czynią. Gdyż ktorymkolwiek Miáſtam Jármárki dawáią/ nieopiſnią tego/ áby co czy nić mieli z krzywdą czyią: Acżkolwiek w Maydeburſkim Práwie nápiſano/ w ktorych rzeczach w innym práwie/ niżli w tym w ktorym ſyedźi/ odpowiedáćby kożdy powinien. A wſzákoż iż zwyczay/ też zá práwo ieſt: tedy ten obyczay był záwſze/ y ma być chowan tu v nas w Polſzce/ że niemáią być inne rzeczy ſądzone/iedno gdyby kto obiecał/álbo ſye viścił/ tám ná tym mieyſtcu gdźie Jármárk/iżby álbo dług płáćić/álbo kupią poſtáwić miał/ á nieuczynił temu doſyć. Tákże też Rękoymia gdyby ręczył zá kogo/ thedy tákże też może być ſnim czyniono/ iáko y z Iſtcem/ál-

bo o iákieżkolwiek długi álbo wyſtępy / gdyby nieoſyádły był / á támby go przyſcigniono: tám ſye viſcić álbo vſpráwiedliwić ma. Też w przedawániu / w kupowániu / ktoreby tám ná Jármárku czynili gdyby iáka roznicá przyſzłá / tám ſye o to máią roſpráwić: gdyby thez v kogo krádzioną rzecz záſtano/álbo izby thám iáką fáłſzywą kupią przedał/álbo gwałt vczynił:álbo kogo zábił/ránił támże: Tedy s ſtrony wyſtępu może tám być ſądzon. Ale o inne wſzytki rzeczy niemogą ſądzić choćia ná Jármárku / wedle ſtárádawnego zwyczáiu ktory ieſt zá práwo. Bo iużby w onym práwie w ktorym ſyedzą ſpráwiedliwośći ſzukáć niepotrzebá / gdyby ſye mieli ſądźić ná Jármárkach o wſzytko / coby był y zły przykład y wielki vćiſk ludźiom. A też in Iure Municip:artic:28,in Gloſſa. tám wyrážono w ktorych rzeczach kto powinien w innym Práwie odpowiedáć. Bo y krzywdáby byłá/pánom tym czyiby poddáni byli:Y nietrzebá by iuż tym obyczáiem ſpráwiedliwośći ſzukáć / tám gdźie mieſzkánie máią / gdyż to Regula Iuris, Quod Actor ſequitur forum rei. Iużby ſye tym gwałćiłá Iuriſdicya tych ktorzy imienia máią cū omni Iure et dominio. Bo ktoby mogł o kożdą rzecz gdźieżby kolwiek záſtał/thego/od kogoby ſye krzywde mienił mieć ſpráwiedliwośći ná nim dochodźić/

iużby nie=

iużby nietrzebá / spráwiedliwośći szukáć w oney Iurisdic, ey gdźie poddány syedźi. A thák et ex Iure, et ex consuetudine, kożdy tám powinien / in illa Iurisditione spráwiedliwośći szukáć / gdźie kto osyadł / prætercꝫ in istis casibus, iáko sye nápisáło.

O Wielkierzu.

Plebiscitum / Wielkierz / kthory sobie Miastá czynią / ná thy sye śćiągą / kthorzy nań przyzwaláią / álbo ktorzy ij sobie stáwią zá Práwo. A gdy sye vkaże że tak przed tym sądzono / albo y wierzchni Pan potwierdźi / thedy ij powinni dźierżeć ći co nań przyzwaláią / á co pod tym práwem syedzą. Bo by to miáło sye śćiągáć ná inne / iużby to był nie Wielkierz ále práwo : á osoby ktore nie representuią publicam personam, tedy práwá stáwić nie mogą. Speculo Saxonū lib:ij, articulo 47. Et Iure Municip:articu:1. et arti:22. et arti:14. et arti:44.

O przywileiach/ chyrográphiech/ y o rece własney.

Dyby kto Listh ná sye dał / á dowodzonoby nań iego listhem / á onby sye pieczeci swey przał: tedy gdy sámotrzeć przysyęże / że to nie iego pieczeć iest áni była/ tedy wolen bedźie. Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

PRzywileie thym bywáią trácone: Naprzod/ ieśliby skrobány był/álbo znácznie co przypisano : álbo iżby vkázował / do innego pierwszego Przywileiá/á tegoby pierwszego nie było : ieśliby też przeciw pospolitemu pożytku co było ná nim: álbo gdźieby dano do czásu/ á czás ten iuż minął. Gdźieby też dano náprzeciwko

prawu czyiemu / kthoryby pierwey prawo miał. Iesliby go też kto nieużywał / albo inaczey go vżywał niżli iego Przywiley obmawia. Speculo Saxonum lib:i,articulo 49. A tak listy gdy ie do Sadu przynoszą pilnie maią być ogledowany. vt de hoc Speculo Saxonum lib:ij,articulo 42.

O Sługach.

SŁugá kthoryby rzeczy Paná swego przedał/ przegrał/ albo záſtáwił: Pan thego práwem v kogo rzeczy ſą dochodźić y doydź może: Wſzákże ty dwie rzeczy ktoreby Sługá álbo Syn / ktory zá ſługe ma być rozumian / w tháktey mierze co vczynili / thedy pan powinien dźierżeć: Pierwſza rzecz / kiedyby kupiectwo ſpráwowáć poruczono / á zwłaſzczá gdźieby im Pan pieczeći zwierzył / aby iego imieniem ſpráwowáli: co Sługá wtym vczyni / powinien pan dźierżeć. Druga/

gdźieby ty domy/iáko kárczmy/s kąd pożytki idą spráwowáć im polećił: ieśliby co sługá w tákich rzeczach vczynił/przedawáiąc/álbo kupuiąc/ álbo pożyczáiąc/ ták iżby oná rzecz należáłá/á ćiągnełá sye kremu / co mu poruczono: tedy to pan powinien dźierżeć. Albo gdźieby też Syn albo Sługá vczynił coby ku pożytku Oycá álbo Páná było: iżby pieniedzy ná to pożyczył/ áby dług był záplácon/ álbo sługam/ iżby ich myto zápłácono/álbo ie też strawą opátrowano:albo gdźie by iuż dom vpáść miał/ iżby go z onych pożyczánych pieniedzy opráwiono / tedy pan powinien to dźierżeć. Speculo Saxonum libro iij,articulo 6.

SLugá gdy bes przyczyny od Páná swego odeydźie / álbo vćiecze : powinien tyle pánu zápłáćić / zá co go Pan smowił. A ieśli co przed tym wźiał ná myto / thedy powinien wedwoy nasob to zápłáćić. Speculo Saxonum lib: ij,articu:32.Et Iure Municipali articulo 80.

SLugá wolny/gdźieby o zapłáte páná swego poćiągał:ma thego przysyegą dowieść. Ale ieśliby Pan ćiągnął sye do thego á dowieść chćiał że mu zápłáćił / Thedy bliższy bedźie dowieść niżli sługá. Speculo Saxonum lib:i,articu: 22.Et Iure Municip:articulo 78.

SLugá viednány od swego Pána niemoże odidź przed czásem/ poki niedosłuży: oprocz dwoiey przyczyny / álbo żeby sye ożenił / gdyż Małżeństwá Swietego niema nikt przekażáć. Druga/ gdyby ná sługe przypádłá Opieká kthorych dżieci/ ktorymiby sye opiekáć musyał: Abowiem pánu niebędzie ták wielka szkodá / choćia slugá odeydżie/ iákaby byłá dżieciam/ gdyby będąc ich opiekálnikiem / niedozrzał ich. A ták kto co czyni czego práwo dopuszcza/ zá tho nic niepokupuie. Speculo Saxonū lib: ij, articulo 33.

PAn żadny niepowinien o winę sługi swego odpowiedáć: oprocz gdyby go obwiniono/ Twoią wolą twoią pomocą sye tho stáło/ Tedy powinien o to w práwie odpowiedáć. Iure Municipali articulo 80.

ZA sługe Pan niepowinien wiecey zápłáćić/ gdyby przyszło ná iáką opráwę tylko ile iego mytá v niego zostawa: oprocz żeby s Páńskiego rozkazánia co vczynił/ álbo żeby s Páńskim wiedzenim to vczynił. Iure Municip: articulo 80. Et Speculo Saxonū libro ij, articulo 32. Et libro iij, articulo 6.

SLugá gdy vmrze/ tedy Pan powinien zápłacić myto iego bliſzſzym/ to co ſługá záſłużył/ á co ſłudze miał dáć/á co záſłużył do czáſu smierći ſwey. Táką też kiedy Pan vmrze/ tedy Potomkowie iego powinni ſługam ſłużbe płácić : A gdźieby Potomkowie nieználi ſye ktemu / á zápłáćić niechćieli: tedy przeciw Potomkom bliſzſzy iuż ſługá dowieść / ná ſłużbe ſwoie. Iure Municipali articulo 80.

SLugá rzeczy Páńſkich przegráć niemoże: Bo gracz ieſt iáko Zboycá:bo by mogł inák mieć tego pieniądze s kthorym gra / iżby ie mogł wydrzeć álbo vkráść / tedyby niegrał : Ale iż tego niemoże vczynić/ igra thego doſtáć chce. V kogo też fałſzywe koſtki nayda/ma być karan iáko złodźiey. Speculo Saxonum libro iij, articulo 6.

O Prokuratorách.

Prokuratorá powinien Sedzia dáć / ktoby go niemiał ktho oń prosi. Speculo Saxonum lib: i, articulo 60. Et Iure Municip: articulo 16.

Prokuratormi niemogą być / A zwłaszczá w Swieckich rzeczach / ludzie niespełnego rozumu / lath rostropnych ieszcze niemáiący: Kácerz / Mnich / Zyd / Káplan / Niewiástá. Iure Municip: articulo 16. Et Speculo Saxon: lib: ij, articulo 63. Et Iure Municip: articulo 42.

Prokurator gdy by go Sedźia dał komu / áby od niego rzecz mowił: wymowić sye s tego niemoże. A gdźieby sye wymawiał / bes słusznych przyczyn: tedy go Sedźia słucháć potym niewinien / y może mu zákázáć v swego sądu mowić. A ty przyczyny są s ktorych sye słusznie może wymowić: Naprzod gdyby miał mowić przećiw pánu swemu / przećiw powinnym á krewnym przyaćielom: przećiw innym powinien mowić / gdy mu Sedźia każe: álbo gdyby

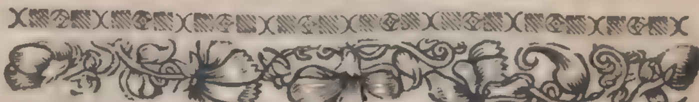
miał záśćie

miał záſzćie á nieprzyazni s tym / od kogoby mowić miał / tym ſye też słuſznie wymowić może. Speculo Saxonum libro i, articu:60. Et Iure Municipali articulo 42.

PRokurator/ktoryby co zdrádliwie vczynił/iżby vmyſlnie á dobrowolnie ku ſzkodźie tego czyieby rzecz ſpráwował / dał ná ſobie zyſkáć: álbo też wiedząc iuż położenie rzeczy/y obrony ſtrony tey / czyiey ſye rzeczy ſpráwowáć podiął / żeby do ſtrony przeciwney przyſtał / y ſpráwował álbo bronił rzeczy onego / przećiw ktoremu być miał / ku ſzkodźie pierwſzego/ktorego rzeczy ſpráwowáć ſye był podiął : zá to táką winę á pokutę odnieść ma / iż bezecnym zá tho być ma. Speculo Saxonum lib:i, articulo 60.

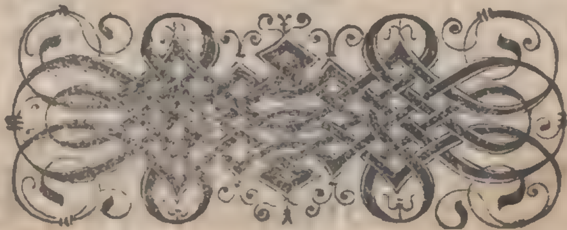

Then Artykuł ácz w Máydeburskim Práwie nienápisány iest/ áni kniemu należy:

Ale iż postáwion w Polskim Práwie s słusznych przyczyn / w roznicy ktoraby sye mogłá niegdy przydáć/ iákoż y przydawa/ miedzy Szláchthą á Mieszczány / około Gwałtow / á imowánia Szláchty/ w Mieściech : tedy áby swowolni álbo opili / swowoleństw á gwałtow nieczynili w Mieściech/ á thym śmieley/ gdzieby żadnego karánia oto niebyło. Mieszczánie też áby ledá zá przyczyną á vkwápliwością ná gárdłá Szláchecckie sye nieuspieszáli : ponieważ też tho bywáło / iż w nocy ludzie pijáni / sądzili y karáli ná gárdle Szláchte : Tedy áby ná obiedwie stronie było powćiągnienie : Szláchtá áby gwałtow nieczyniłá / á Mieszczánie też áby sye ná gárdłá ich nieskwapiáli : tedy ty Artykuły w Polskim Práwie są nápisáne / kthore sye tu Polskim iezykiem nápisáły. Ale iż w máłych

Miásteczkach/

Miásteczkach od swowolnych ludzi/ wielkie sye gwałty dzieią/ nie tylko ku krzywdzie tym / ktorymsye gwałt dzieie/ ále tez y Panom á Szláchcie w ktorych Miásteczkach ich poddanym tákie gwałty bywáią czynione: á vbodzy ludzie co nie umieią/ áni otym Prawie wiedzą/ boiącsye karánia/ bronić sye niesmieią. Tedy áby wiedzieli zá iákim gwałtem/ możonoby Szláchte imowáć/ á co zá gwałt może być rozumiano / iżby sye nie potrzebnie ninákogo nieskwapiáli/ ále tez gdzieby im do tego przyczyne dano / áby Gwałtowniká ieli: tylko áby sye we wszytkim wedle Státutu záchowáli: Bo ktho co wedle práwá czyni/ tedy oto w pokuty niewpada/ áni otho karánia zásłuży.

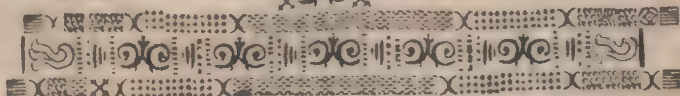

Státut około gwałtow w Thoruniu vczyniony Roku 1520.

Iż byłá powstáłá rozność wielka/á szkodliwa w Krolestwie nászym miedzy Szláchtą á Miásty/o to/iż Szlachte ná gwałcie zá rázem imowano: My ná then czás dla walki ktorąsmy w Prusyech zábáwieni/dla wiecznego zrządzenia vstáwićiesmy nic niemogli: A wszákoż dla pokoiu poddánych nászych/zá rádą Rad nászych/ y wszythkich Posłow ziemskich vstáwiamy/ iż gdyby kthory Szláchćic w Mieśćie nászym/ álbo w Miásteczkach Duchownych y Swieckich/ poddánych Krolestwá nászego/ ná gwałcie przes Vrząd mieyski byłby iet/ Thedy tháki Szláchćic ná gwałcie poimány/ ma być dzierżan ná Ratuszu/ Miástá álbo Miásteczká gdzie go poimáią. A wszákoż vrząd Mieyski nie-

ma go Sądzić áni karáć/áleż zá obwieszczenim á zá żądánim ich Stárostá albo podstárosci/w ktorego Starostwie álbo vrzędzie Miásto álbo Miásteczko leży/przy tym Sądzie ktory osądzą/ przeciw temu gwałtownikowi będzie. A gdzie Stárostá/albo Podstárosci nász ná iedne skáźni z vrzędem sye zgodzą: Tedy ten Szláchcic wedle skazánia Stárosciego álbo Podstárosciego y vrzędu Mieyskiego ma być karan. A iesliby Stárostá nász álbo Podstárosci niemogł sye zgodzić z vrzędem Mieyskim: thedy ten Szláchcic w poćciwym więzieniu ma być dzierżan/ tak długo/ áż od Máiestatu nászego Krolewskiego/ náuke Stárostá y vrząd Mieyski będzie miał/ iáko thakiego poimánego skázáć á skáráć máią: á wtym czasye dawnosć niepoydzie/ áni sye ią ten Więźień będzie mogł bronić. A iesliby w ktorym Miásteczku álbo w Mieście/ przeciw tey vchwale wystąpił/á niezáchował sye: Tedy przes Stároste nászego pod ktorego Jurisdicyą/ á w powiecie to Miásto álbo Miásteczkoby było/Burmistrz ná ten czás będący z iednym Raycą máią być poimáni y máią być ścieci.

Drugi Státut kte- mu też / wszákże nieco odmieniony. An: D. 1527.

Lo sye gwałtow w Mieściech álbo w Miasthecżkach Krolestwá nászego dotycże: ieśliżeby ktory Szlachcic gwałt vczynił / w Mieście albo w Miásteczku / iżby kthorego człowieká vbił / álbo krzywde gwałtem komu vczynił / Jać go Mieyski vrząd może: Ale go áni sądzić / áni ná karánie skázowáć tákiego / iedno przy oblicznośći vrzedu Grockiego niemáią.

Státuth Królá Zygmunta Augustá.

W Státucie Toruńskim Roku 1538 opisano iest dostatecznie/ iáko sye maią zachowáć Mieszczanie około Szláchty/ kthóry wewszem dźierżan być ma/ który Statut vczynion Roku 1550.

A Iżby omyłká niebyłá/ iákiby gwałt miał być o którym by Szláchćic/ gdyby był poiman/ na gárdle mógł być karan: Tedy/ gdyby ná Rynku/ná podsyeniu/albo wdomiech Mieyskie ludźi onego Miástá bił/ludźi rabał/ná dom sye ná kogo dobywał/ albo thez komory odbijał/ álbo białym głowam gwałt czynił/ álbo ludźi rozbijał z ich maiethnośći/ mocą/ gwałtem im brał/gdyż y ná drodze tego czynić niedopuszczą/ áby ktho kogo łupić miał/ Ale o to karzą/ á owszem wiec w Mieśćie: táki może być bespiecznie

poimán/iáko Gwáltownik/ y może być przeciw iemu postepowano / iáko tho w Statucie stoi. Ale gdźieby kto gospodą stał / żeby tám ktho do niego przyszedł/albo żeby s kim grał/álbo w kárczinie pił/ iżby kogo ránił / Mieszczaninná onego Miástá/tym gwaltu nieuczyni/y ná gárdle o to karánia niezásłuży. Bo to iuż za gwałt niemoże być poczytano/ ale zá zwádę.

JEst też to poniekąd niemały gwałt/ ktory ma być rozumian/nie zá iedney osoby krzywde ale zá wszytkiego Miástá/á za krzywdę pospolitą ich / iż dràbiny kthore ku gászeniu ogniá nágotuią posyeką/ porąbią naczynie w kthorym wodá stoi przed Domem dla gászenia ogniá/ także/ á snadźby tho mogł ktho vmyslnie czynić pod bárwą pijanstwá/ áby niebyło czym gásic: á ták gdźieby to notorium było / Tedy áczby go poimano / Stárostá ma rozeznáć/ iesliby o tho gárdło zásłużył/ gdyby przed nim tákiego gwałtu dowiedziono. Acz tego w wielkich Mieściech ná vlicách niestáwiáią / ale w tych mnieyszych Miasteczkach pospolicie. A gdźieby tego iákim karánim nieogrodzono / tedy nádáremno tákie przypráwy ku ogniowi gotowáćby sye miáły.

Poniewasz ták wiele potrzebá iest vstaw czynić/dla dobrego rzadu/iáko też dla spráwiedliwości. Tedy gdyż wielesye tego przygadza/iż prze nierząd prze niedbałość/prze zły sposob/ Miástá/Miásteczká częstokroć pogorywáią/ á zwłasczá tu v nas w Polszce / iż niemász żadney spráwy około tego / s kąd wiele ludzi ku nędzy przychodzi/Miástá wobec vbożeią. Tedy gdyż też to iest rzeczy pospolitey potrzebá/á niemáła/áby y ná tym lepsza spráwá byłá/tedy wielka tego potrzebá/áby w Mieściech w Miásteczkách był ten sposob vczynion/ á iżby to iuż obecnie/zá iedne vchwałe á vstáwe mocnie dzierżano/ áby gdy Ogień przyydzie/ kożdy wiedział co czynić ma/ á iáko sye spráwowáć/áby zá lepszym rządem/ ták często tá szkodá nieprzychadzáłá/iáko przychadza/á Boże day nigdy. A ták sye tu sposob pisze/ktory ieślisye będzie ták záchowywał/tedy zá łáską Bożą/zá dobrym rządem á sposobem/áczby kiedy Ogień wyszedł/ przygodnie álbo zá przyczyną złego człowieká/ tedy broniąc sye temu / máłą szkode ludzie wezmą : gdyż to iest stáre á prawdziwe przysłowie/ iż strzeżonego pan Bog strzeże : á ku wszythkim

rzeczam dal pan Bog rozum/ dal media/iako w kozdey rzeczy postepowáć/ á czynić czlowiek ma ku dobremu swemu / y powinien sye kozdy nieprzyacielowi swemu bronić: takze thez y Ogniowi/ktory ták wiele szkody czyni/iako ieden wielki nieprzyaciel. A iz ty wszytki rzeczy nie wszedy moga być ktore sye thu napisály/ iedno w wielkich Mieściech: A wszakoz wedle moznośći á dostátku / wszedy sye máia bronić spilnośćia.

NApirzod áby byla pilna Straz ná Ratuszu/ á owszem w nocy / s kad moze widzieć po wszytkim Mieście / aby gdyby sye ogien vkazal/áby Stroz oznaymil/gdzieby gorzalo : y máia mieć tám gdzie straz syedzi / kilko Proporczykow / áby wednie / kedyby gorzalo / áby tam proporzec wystyrczyl. A iesli wnocy/tedy Lampy/iako zowa po Polsku Kagance ma wywiesić / áby ludzie ták wednie iako wnocy / onym sye znákiem spráwowáli / kedy gore / á ku gászeniu ogniá biezeli.

MIásto/álbo Miásthecczko ma być rospisáno / wedle wielkośći / iesli wietsze thedy ná wiecey cześći : kozdey cześći dáć Superintendentá/ kthory kozdy ná ten vrzad ma przysyadz wiáre y pilnosć : y ma mieć wszythki ná Regestrze / kthore pod swym poruczeństwem bedzie

miał. A gdzieby ſye potym dowiedział / iżby kto z iego poruczeńſtwá/ná ten czás gdyby gorzáło/ ku ogniu niebieżał / ma ij vrzedowi Mieyſkiemu defferowáć. A ieſli ſye ſłuſznym swiádectwem táki niewywiedzie / iż był v ogniá/gáſił/ ták iáko należáło/gárdło iego ná łáſce być ma. A wſzákoż gdzieby przy żywocie oſtáwion/ma być iednák winámi karan. Máią też roſkázáć s ktorey częſci Miáſtá / s czym kto bieżeć ma / iedni z wodą s siekierámi/z oſekami dla odzierániá domow / áby dodawáli tym co gáſzą á bronią.

Item/w kożdym domu máią być potrzeby/ku gaſzeniu ogniá/wody w ſtągwiách/ná ſtrychu/ wiádrá/oſeki/drábiny / áby to było pogotowiu wſzedy.

¶ Tákże też ná Ratuſzu/ máią tákie wſzythki rzeczy mieć pogothowiu / iż gdzieby Krol iego Miłość był/Dworzánie/Służebnicy ich/Szláchtá / Duchowieńſtwo ku gáſzeniu ogniá/ iżby bieżeli á gásićby chcieli : ponieważ ci żadnych przypraw / do ogniáby niemieli / áby z Ratuſzá potrzebámi ku ogniu kożdego tákiego opatrzono.

¶ Item/Cieśle powinni bieżeć wſzytcy z Linámi y s przypráwámi/ kthoreby ktemu potrzebne mieli. .·. .·. .·. .·.

¶ Item/Łáziebnicy/towárzyſze ich/ze wſzytkich Łáziên/

kich Lázien/áby ku ogniu bieżeli z wiádry/á iżby dodawáli wody tym co gászą/ áby iedni ná gorze domy obijáli/ á drudzy z dołu/ áby im dodawáli wody/y czegoby potrzebá byłá ku gászeniu.

¶ Item/ Kto beczkę wody napierwey przywiezie ná plác thám gdzie gore/ máią mu dáć Trzydzieści groszy: kto drugą przywiezie/pietnaście groszy: kto trzecią/ orth. A potym kożdą beczkę po trzy grosze/ ile ich przywiozą/ áby thym chutliwiey wodę wieziono.

¶ Item/z Rády niektorzy áby ná ten czás byli/ludzi ku bronieniu ogniá áby przywodzili/ co może być z nawietszą pilnością.

Kwáternicy ktorzyby też swego vrzędu ná ten czás niebył pilen á zániedbawał tego ná co vstáwion/áby był karan.

¶ Item/Gdzieby gorzáło/ktoby domu swego niechciał otworzyć / á ludzi puścić dla gászenia/ná gárdle ten ma byc karan.

¶ Item/ Ktoryby swego porucznika tho iest Kwátermistrzá nieposłuchał / álbo sye nan syegnał/ ná gárdle ma być karan.

¶ Item/w kożdym domu áby ten sposob był/ áby Gospodarz álbo gospodyni/á zwłaszczá stáry ktoryby gásić niemogł / z osobą álbo zedwiery co są wdomu poprzątał/ álbo wynosił / á drudzy áby ku obronieniu ogniá bieżeli/ á

kożdy Kwá

kożdy Kwátermistrz ma to iuż mieć ná spisku/ wiele ich w domu ku poprzatániu rzeczy ma o=stáć/á wiele ich też ku gászeniu ogniá bieżeć ma.

¶ Item/ Máią też mieć Ráyce ná Ratuszu/ wszytkich ludzi Regestr w Mieście/ áby wie=dzieli co ich máią zbroynych obráć / á ostáwiáć ná plácoch tám gdzieby tego trzebá / dla tey po=trzeby/ iáko sye niżey napisze.

¶ Item/ Dla złych ludzi/ktorzy dla korzyści/ ogień niegdy zákłádáią/á wten czás pod tą bár=wą iákoby rzeczy wynosili/tedy krádną / y tym co noszą wydzieráią. A gdy będą wiedzieć dobry rząd á sposob/iż będą rozumieć/iż tym obyczáiem korzyści mieć niebędą mogli / y owszem karánie/ gdzieby tákiego vłápiono/tedy sye rychley od zło czynstwá powćiągną/gdy niebędą mieć korzyści prze ktorąby ogień zákłádáć mieli. Bo zá thako=wym łupiestwem/Miástá y miásteczká vbożeią thák wiele/ iáko y od ogniá. Abowiem gdy mu dom zgorze/ostátek mu rostrádną/tedy iuż tym o=byczáiem ku vbostwu przyidzie. A gdzieby wżdy rzeczy zostáły/ chociaby dom zgorzał/tedyby łac=niey sye zámoc mogł/ gdyby wżdy przy czym zo=stał.

A przeto ma iuż mieć vrząd Mieyski pewny poczet ludzi zbroynych / kthorzyby czásu ogniá/bądź w Vlicach/ bądź w Rynku gdzieby gorzáło/ A gdzieby thego potrzebá vkazała/ áby

tám ſtáli/ktoby rzeczy wynosil/áby im v ſyebie kláść to roſkazáli: ktoryby niechćiał/ álbo żeby vciekał/ áby go poimáli á do więzienia/áby ij poſtáli/A zwłaſzczá nieznáiome: oprocz tych ktoreby ználi/ álbo iżby ſwe rzeczy nosili/ żeby w podezrzeniu niebyli. Y gdźieby theż náleziono potym v kogo choćiaby też v obcego / coby w ten czás zgineło/gdy gorzáło/ieſli pod támtą Jurisdicyą bedźie v kogo tá rzecz záſtána/pod támtąż Jurisdicyą v khorego táka rzecz záſtaną / máią nań ſpráwiedliwośći żedáć / iáko ná złodźieiá.

¶ Aczby też y gdźie indźie tákie rzeczy záſtano/ tedy żedáć ſpráwiedliwośći / iáko o złodźieyſtwo/oco ſye kożdy bedźie powinien ſpráwowáć iáko o krádźione rzeczy. A gdźie ſye ſluſznie niewywiedźie/ áby był ná gárdle karan.

¶ Jtem / co nieſłużą iáko ie zową po Polſku Hultáie/Zebracy : Bo pod tym płaſzczem wiele ſye złych ludźi zákrywa / co z inąd prychodźą/ á choćia też tám mieſzkáią/nie ſłużą/nie robią/ żadnego obchodu niemáią / y gdy niema nic że iuż wſzytko przełotruie/ tedy táki rád zápali/áby ſye zdobył. A przeto thákie gdyby ſye chowáli/bądź w domiech álbo w piwnicach/ áby Goſpodarz kożdego tákiego/ Burmiſtrzowi y Rádźie opowiedźiał: A gdźieby nieopowiedźiał/á vrząd ſye potym thego dowiedźiał / ma być oto ſrodze karan. A vrząd

ran. A vrząd ſye ma pilnie dowiádowáć / s kąd ieſt / czym ſye obchodzi: Bo z obchodu á z żyćia iego łácno poznáć robotniká / rzemieſlniká / ſługe: łácno ſye theż dowiedźieć o łotroſtwie tych ktorzy nic nieczynią / ieno piją / gráią / rychley źle vczynią niż dobrze. A przeto trzebá ná ty ludźie vrzednikom baczenie mieć / á tákiey inquiſicyey nie zániedbáwáć / á niezániechawáć. Y gdźie vrząd nieczyni tákich rzeczy / ktore ná ich vrząd należą / á ku dobremu ſą / iuż winni ſą tego wſzythkiego złego / co ſye dźieie / gdy niedbáłośćią á nieopátrznośćią / przyczyne złym rzeczam dawáią.

¶ Item / Kthory Mieſzczánin Sługe Mężczyzne álbo białą głowe przyymuie / kthoregoby przed thym niebył swiádom / ma ſye dowiádowáć s kąd ieſt / gdźie ſłużył : tákże theż komornikow / huitaiow / áby ſye przypátrowáli / czym ſye obchodzą / co kożdemu Goſpodarzowi łácno obáczyć y dowiedźieć ſye / iáko ſye kto w iego domu rządzi. Abowiem w Mieśćiech záwártych / ten ktory chce źle vczynić / kthory swiádom rychley y smieley ogień záłoży / álbo z naymu álbo prze ſwą korzyść / iáko ſye to przed tym nápiſało: y trudniey ſye domowego vſtrzedz / gdyż obcy á nieswiádomy / nie ták tego łácno dowie dźie / áni ſye też tego ták smiele waży / iáko domowy ktoremu to łatwie przyydźie ták wednie iáko wno-

cy/ vpátrzywszy czás / nieboiąc sye zadnego podezrzenia ogien założyć.

☞ A gdy będą Gospodarze ten porządek wdomiech swych czynić/ Tedy y czeladź ich sámi dla syebie będą ostrożnieyszy y w Domiech opátrznieyszy/ y rychley powiedzą/ gdzieby iákiego człowieká podezránego wdomu baczyli.

¶ A iż nie tylko w ten czás gdy iuż gore / ále przed tym máią sye ogniá strzedz/ áby prze złe opátrzenie przes ogien ku szkodzie nieprzyszli: máią być ná to obráne osoby / áby ná kożde Suche dni kominy oględowáli/ á tego nieomieszkawáli/ iżby kominy przed ogniem były dobrze obwárowáne: A v kogoby nálezli kominy złe opátrzone/ álbo sadz pełne / Tedy máią go vrzędowi defferowáć/ áby był zá to káran.

¶ A iáko dobre vstáwy są ku wielkiemu pożytku/ ták też gdzie co nieobácznie / á nierozmyślnie sye postánowi/ tedy to więcey ku szkodzie á niżli ku pożytku. Gdzie thez to iest iedná vchwałá/ tu ná wiele mieystcach w Polszce/ iż gdzie sye w kominie zápali/ tedy day kopę ná Ratusz winy/ y doswiádczona rzecz iest/ że wiele rázow tym wielka szkodá od ogniá w Mieściech sye stawáłá/ dla tego/ iż ten v kogo sye zápaliło/ á zwłaszczá wnocy/ boiąc sye płácenia winy vstáwioney/ tedy chcąc sam zágásić/ y bronił áby nikt niezáwołał/ iż sye

zápaliło: A ták y on dom zgorzał y inny przy tym: á gdźieby było wczás ludźi ostrzeżono / thedyby byli vgásić mogli. A przeto nie wten czás tákich win vstáwiáć álbo bráć máią kiedy wietsza szkodá á niżli pożytek s tego bedźie: Ale ná ten czás karáć máią / gdy kogo desseruią / iż złą opátrznosć w domu swym około ogniá ma / álbo iżby tego nieuczynił iáko vstáwiono á roskazano.

¶ A iżby Ludźie sye nie mylili á wiedźieli o tych wszytkich rzeczach / czego sye máią strzedz / á iáko ogniá máią bronić : thedy to máią wobec wszythkim ludźiem opowiedźieć / áby sye żádny niewiádomosćią niewymawiał: y niebyłoby źle w Mieyskie kśyegi to kázáć zápisáć / áby to było zá iedno Plebiscitum / gdyż tego nie iedno ná ieden czás / ále po wszytki czásy trzebá.

☞ A gdźie bedźie ten rząd / á sposob / poniewaź pan Bog gotow ku wszytkiemu / gdy sye ludźie o co dobrego przyczyniáią / raczy záwsze strzedz / bronić / á pomagáć / iż tákie szkody w Koronie ná Miástá ná Miásteczká przychodźić nie bedą : y bedźie pan Bog obroną wtym / Co wszytko niechay bedźie Pánu Bogu ku ćći ku chwale ná wieczne czásy.

Amen

Drukował Lázarz Andrysowic w Krákowie.

Roku Bożego M. D. LX.

1162

